

Järjestöt mukaan turvallisuuksuunnitteluun

Työkirja

Sisäinen turvallisuus

SISÄASIAINMINISTERIÖN JULKAISUJA 4/2010

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Suositusten laatiminen järjestöjen osallistumisesta paikalliseen turvallisuussuunnitteluun - työryhmä Sisäisen turvallisuuden sihteeristön päällikkö Tarja Mankkinen, puheenjohtaja Ylitarkastaja Pasi Vainio, sihteeri		Julkaisun laji Työryhmämuistio	
		Toimeksiantaja sisäasiainministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 28.8.2009, SM52:00/2009	
Julkaisun nimi Suositusten laatiminen järjestöjen osallistumisesta paikalliseen turvallisuussuunnitteluun			
Julkaisun osat Johdanto, muistio, liitteet			
Tiivistelmä <p>Paikallisen turvallisuustyön tarkoituksena on edistää sellaisen olotilan saavuttamista, jossa kunnan asukkaiden, järjestöjen ja yhteisöjen turvallisuusriskit ovat pienimmillään sekä ilkeiden, rikollisuuden, vahinkojen ja onnettomuuksien ennaltaehkäisy on tehokasta. Yhtenä tärkeänä keinona tavoitteen saavuttamiseksi on turvallisuussuunnittelu, jota toteutetaan eri viranomaisten, toimijoiden ja järjestöjen välisenä laajana yhteistyönä.</p> <p>Paikallisten turvallisuussuunnitelmien valmistelun kaikissa vaiheissa tulisi huomioida järjestöt ja kuulla soveltuvalla tavalla niiden näkemyksiä. Työkirja on tarkoitettu turvallisuussuunnitteluun osallistuvien viranomaisten ja järjestöjen käyttöön. Se antaa vastauksia niihin kysymyksiin, jotka liittyvät viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöhön turvallisuussuunnittelun prosessissa sekä ideoita, miten yhteistyötä voidaan edelleen kehittää. Työryhmän esittämien suositusten tavoitteena on edistää yhteisöllisyyttä ja sosiaalista koheesiota, jotka luovat pohjaa turvallisuudelle yhteiskunnalle ja arjen turvallisuudelle.</p> <p>Paikallinen turvallisuussuunnittelu on edennyt valtakunnallisesti, mutta vielä on kuntia, joissa asiaan ei ole riittävästi havahduttu. Suositus saattaa antaa myös näille kunnille ajatuksia siitä, miten keskeinen tekijä turvallisuus on kunnalle sen menestyksen ja kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta, ja miten sitä voidaan järjestöyhteistyöllä ja turvallisuussuunnittelulla edistää. Työkirjan tarkoitus on lisätä tietoa siitä, mitä järjestöt voivat tarjota viranomaisille. Toisaalta työkirjassa kerrotaan, kuinka järjestö voi osallistua paikalliseen turvallisuustyöhön ja turvallisuussuunnitteluun.</p> <p>Viestintä on turvallisuussuunnittelussa keskeisessä asemassa. Ulkoinen ja sisäinen viestintä on hoidettava työn kaikissa vaiheissa. Tästä syystä suositus sisältää ideoita myös siitä, miten turvallisuussuunnittelusta ja sen tuloksista voidaan tiedottaa työhön osallistuville, päättäjille ja asukkaille.</p>			
Avainsanat (asiasanat) Turvallisuus, yhteistyö, onnettomuudet			
Muut tiedot Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-556-4 (PDF), osoite www.intermin.fi/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sisäasiainministeriön julkaisut 4/2010		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-555-7
Kokonaissivumäärä 41	Kieli Suomi	Hinta 20,00	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Sisäasiainministeriö		Kustantaja/julkaisija Sisäasiainministeriö	

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för utarbetande av rekommendationer om organisationernas deltagande i den lokala säkerhetsplaneringen Ordförande, chefen för sekretariatet för den inre säkerheten Tarja Mankinen Sekreterare, överinspektör Pasi Vainio		Typ av publikation Promemoria av arbetsgruppen	
		Uppdragsgivare Inrikesministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 28.8.2009, SM52:00/2009	
Publikation (även den finska titeln) Utbetande av rekommendationer om organisationernas deltagande i den lokala säkerhetsplaneringen			
Publikationens delar Inledning, promemoria, bilagor			
Referat <p>Syftet med det lokala säkerhetsarbetet är att främja uppnåendet av det uppsatta målet där säkerhetsriskerna för kommunens invånare, organisationer och samfund är som minst och där bekämpningen av vandalism, skadegörelse och olyckor är effektiv. Ett viktigt sätt att uppnå detta mål är säkerhetsplanering som utförs i form av ett brett samarbete mellan olika myndigheter, aktörer och organisationer.</p> <p>Organisationerna ska beaktas i alla faser av beredningen av de lokala säkerhetsplanerna och deras åsikter ska höras på lämpligt sätt. Arbetsboken är avsedd för bruk av de myndigheter och organisationer som deltar i säkerhetsplaneringen. Den ger svar på frågor som anknyter till myndigheternas och organisationernas samarbete i säkerhetsplaneringens processer samt idéer om hur samarbetet kan utvecklas vidare. Målet med de rekommendationer som arbetsgruppen lägger fram är att främja samhörighet och social sammanhållning vilka skapar en grund för ett säkert samhälle och tryggheten i vardagen.</p> <p>Den lokala säkerhetsplaneringen har framskridit på riksnivå, men det finns fortfarande kommuner som inte har vaknat till insikt om ärendet. Rekommendationen kan också ge dessa kommuner idéer om hur viktig roll säkerheten spelar för kommunens framgång och kommuninvånarnas välmående och hur den kan främjas genom att samarbeta med organisationerna och satsa på säkerhetsplanering. Syftet med arbetsboken är å ena sidan att öka information om vad organisationerna kan erbjuda myndigheterna. Å andra sidan beskriver arbetsboken hur en organisation kan delta i säkerhetsarbetet och säkerhetsplaneringen på lokal nivå.</p> <p>Information spelar en viktig roll i säkerhetsplaneringen. Intern och extern information ska skötas i alla faser av arbetet. Därför innehåller rekommendationen också idéer om hur de som deltar i arbetet, beslutsfattare och invånare kan informeras om säkerhetsplaneringen och dess resultat.</p>			
Nyckelord säkerhet, samarbete, olyckor,			
Övriga uppgifter Elektronisk version, ISBN 978-952-491-556-4 (PDF), www.intermin.fi/publikationer			
Seriens namn och nummer Inrikesministeriets publikation 4/2010		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-555-7
Sidoantal 41	Språk finska	Pris 20,00	Sekretessgrad offentlig
Distribution Inrikesministeriet		Förlag Inrikesministeriet	

Johdanto

Sisäasiainministeriö asetti 28.8.2009 työryhmän¹ laatimaan suosituksen käytännön toimista järjestöjen osallistumisesta paikalliseen turvallisuussuunnitteluun. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä sisäisen turvallisuuden ohjelmasta 8.5.2008 on asetettu tavoitteeksi, että järjestöt tulee saada mahdollisimman kattavasti mukaan paikalliseen turvallisuussuunnitteluun.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu on työväline ennalta ehkäisevän työn lisäämiseksi ja edelleen kehittämiseksi. Työkirja on suositus ja apuväline järjestöjen ottamiseksi konkreettisemmin mukaan paikalliseen turvallisuustyöhön.

Työkirjassa käsitellään yhteistyötä, jota turvallisuussuunnitelmien laatijat voivat tehdä järjestöjen kanssa ja mitä lisäarvoa siitä voidaan saada. Asiaa tarkastellaan sekä viranomaisten että järjestöjen näkökannalta. Järjestöjen oman aseman määrittäminen sen omista lähtökohdista on oleellista. Sekä viranomaisilla että kolmannella sektorilla on omat ja itsenäiset tehtäväalueensa, jotka muodostavat niiden perustehtävän.

Keskeiset esteet viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön kannalta viranomaispuolella ovat usein tietämättömyys järjestöjen toiminnasta ja asiantuntemuksesta. Turvallisuus voidaan helposti nähdä liian viranomaiskeskeisesti. Myös järjestöpuolella tiedon puute estää osallistumisen paikalliseen turvallisuustyöhön.

Turvallisuuden kannalta tärkeä tekijä on ihminen itse. Yksilön oma vastuu on keskeinen lähtökohta. Kaikki vaikuttavat itse toiminnallaan ja valinnoillaan omaan ja lähiympäristönsä turvallisuuteen. Toiminnan ja valintojen pohjaksi täytyy olla tarjolla riittävästi tietoa riskeistä ja niiden poistamisesta. Tämän tiedon levittämisessä viranomais- ja järjestötoiminnalla on merkittävä tehtävä.

Järjestöllä tarkoitetaan kolmatta sektoria, rekisteröityjä kansalaisjärjestöjä ja yhdistyksiä. Elinkeinoelämää edustavien järjestöjen kanssa tehtävää turvallisuusyhteistyötä ei käsitellä tässä työkirjassa, sillä se eroaa monella tavalla kansalaisjärjestöjen kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja vaatii siten oman pohdintansa. Suosituksena työkirja ei ole velvoittava asiakirja, ja työryhmä on laatinut sen yhteisen turvallisuuden edistämisen hengessä.

¹ Ks. Liite 1.

Sisällys

1 Paikallinen turvallisuustyö ja turvallisuussuunnittelu	3
2 Maakunnallisen, kunnallisen ja kylän turvallisuussuunnitelmien suhde toisiinsa .	5
3 Miten järjestöjen mukana olo edistää paikallista turvallisuutta ja turvallisuussuunnittelua	6
4 Järjestöjen osallistuminen paikalliseen turvallisuussuunnitteluun	8
5 Turvallisuustyön käynnistäminen	9
5.1 Turvallisuustyön käynnistäminen	11
5.2 Yhteistyön johtaminen ja organisointi	13
5.3 Turvallisuusanalyysi	14
5.4 Kuuleminen	15
5.5 Turvallisuussuunnitelma	15
5.6 Toimeenpano	16
5.7 Seuranta	16
6 Kunta, turvallisuussuunnitelma ja paikalliset toimintarakenteet	17
7 Viranomaisille monimuotoisesta järjestökentästä	18
Paikallinen, alueellinen, valtakunnallinen tai kansainvälinen järjestötoiminta	20
8 Järjestöille viranomaistoiminnasta	21
Tiedonvaihto ja julkisuus	22
9 Järjestöt ja turvallisuussuunnittelu	23
9.1 Järjestöstrategiat	23
9.2 Järjestöjen resurssitarkastelu	24
9.3 Järjestökoulutus	25
10 Yhteistyö - verkostot - kumppanuus turvallisuustyössä	25
10.1 Verkostot turvallisuustyössä	25
10.2 Kumppanuus turvallisuustyössä	26
11 Artu	27

12 Yhteenveto toimintasuosituksista	27
---	----

Liitteet

Liite 1: Valmisteluryhmä sekä ohjaus- ja seurantaryhmä	30
Liite 2: Asettamispäätös	32
Liite 3: Järjestön osallistuminen paikalliseen turvallisuussuunnitteluun	35
Liite 4: Käsitteitä ja termejä	38
Liite 5: Lisätiedon internet-osoitteita	40
Liite 6: Tausta-aineistoa	41

1 Paikallinen turvallisuustyö ja turvallisuussuunnittelu

Paikallinen turvallisuustyö on käytännön tasolla tehtävää suunnitelmallista työtä, jonka tavoitteena on edistää paikallista turvallisuutta. Turvallisuustyössä painottuu ennaltaehkäisevä toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteiden, vahinkojen ja rikollisen toiminnan torjumiseksi sekä toimintavalmiuksien luominen näiden tilanteiden varalta.

Turvallisuustyö on yhteistyötä kunnan, poliisin, alueellisen pelastustoimen, muiden viranomaisten, seurakunnan, tieviranomaisten, yksityisten yritysten, työsuojelupiirien ja järjestöjen kanssa. Turvallisuustyötä tehdään kaikilla kunnan toimialoilla. Jokaisella toimialalla tehdään suunnitelmia ja päätöksiä, jotka vaikuttavat yksittäisten kuntalaisten, perheiden, yhteisöjen ja koko kunnan turvallisuuteen.

Turvallisuustyöllä varmistetaan kuntalaisten turvallisuuden ohella myös kunnan, kunnan alueella toimivien järjestöjen ja yhteisöjen toiminnan häiriöttömyys. Ennakoivalla turvallisuustyöllä pystytään saamaan aikaan taloudellisia säästöjä, sillä onnettomuuksien, tapaturmien ja rikosten aiheuttamien vahinkojen korjaaminen on aina kalliimpaa kuin niiden ennalta estäminen. Hyvä turvallisuus on tärkeä osa kunnan mainetta, ja tämä edistää alueen kilpailukykyä.

Turvallisuussuunnitelmassa vahvistetaan työhön osallistuvien yhteiset tavoitteet paikallisen turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen lisäämiseksi sekä onnettomuuksien ja tapaturmien torjumiseksi, liikenneturvallisuuden parantamiseksi ja häiriöiden vähentämiseksi. Paikallisia turvallisuussuunnitelmia voidaan laatia laajemmalle alueelle kuten maakunnan tai seutukunnan alueelle, kunnallisesti tai kylä- tai kaupunginosakohtaisesti. Paikalliset turvallisuussuunnitelmat tulee erottaa kohdekohtaisista turvallisuussuunnitelmista, joiden tarkoituksena on varmistaa yksittäisen kohteen, kuten koulun tai kaupakeskuksen turvallisuus.

Turvallisuussuunnitelman kohteeksi otetaan ne ilmiöt ja asiat, jotka paikallisen toimintaympäristön analyysin ja riskien kartoituksen seurauksena arvioidaan tärkeimmiksi alueen turvallisuuteen vaikuttaviksi seikoiksi.

PAIKALLINEN TURVALLISUUSTYÖ

- Tavoitteena on vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta.
- Toteutetaan yhteistyössä, jonka tuloksena syntyy turvallisuussuunnitelma.
- Turvallisuussuunnitelma on kuvaus konkreettisista tavoitteista ja toimenpiteistä, joilla parannetaan alueella asuvien ihmisten ja alueen turvallisuutta.

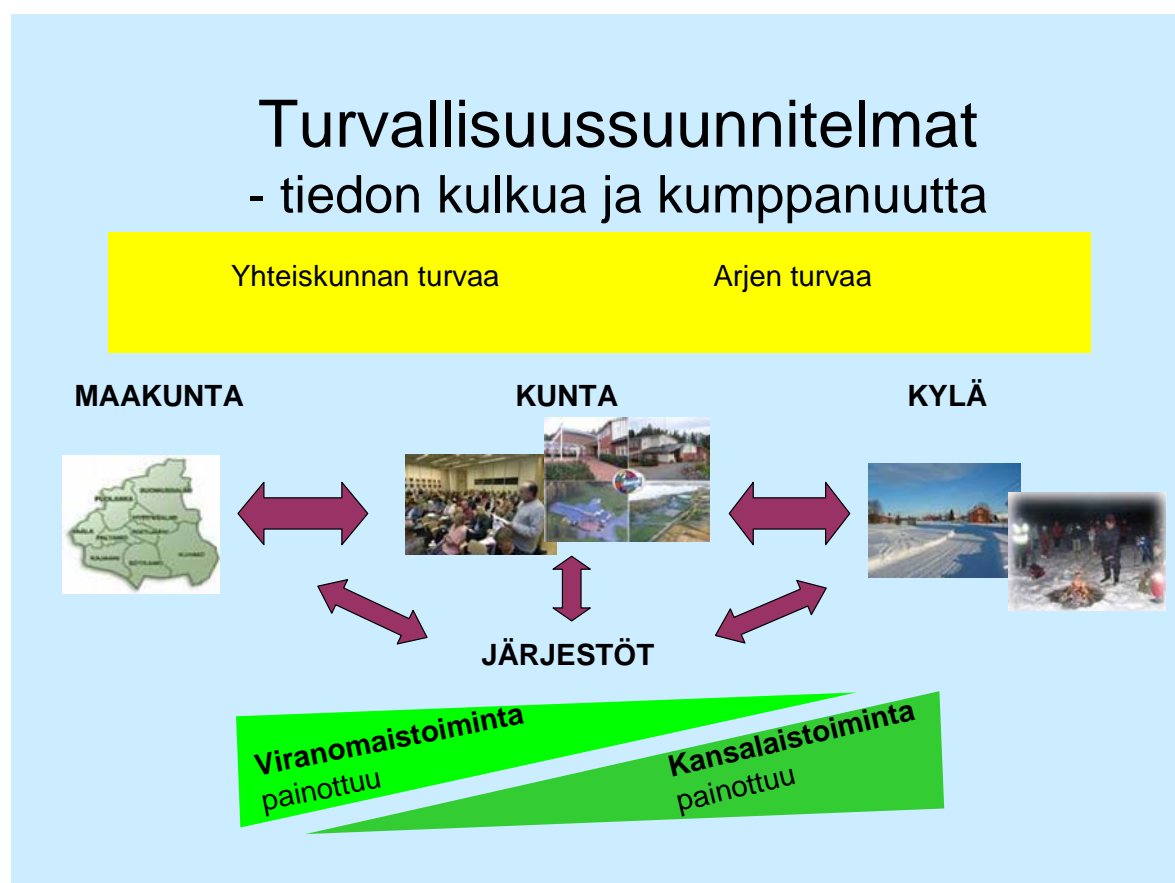
Kuva: Turvallisuussuunnittelun prosessi, jossa järjestöt ovat mukana⁰⁰

2 Maakunnallisen, kunnallisen ja kylän turvallisuussuunnitelmien suhde toisiinsa

Turvallisuussuunnitelman voi tehdä eri laajuisille alueille. Se voi kattaa maakunnan tai seutukunnan, kunnan tai useampia kuntia yhdessä, kylän tai kaupunginosan. Turvallisuussuunnitelman kattamalla alueella on hyvä olla yhteisiä turvallisuushaasteita, jotta yhteistyöstä on käytännön hyötyä. Työn lähtökohtana tulee aina olla paikallisuus ja paikalliset turvallisuustarpeet.

Kuva: Maakunnallisen, kunnallisen ja kylän turvallisuussuunnitelmien suhde toisiinsa

Kansalaistoiminnan merkitys kasvaa sen mukaan, mitä lähemmäksi turvallisuussuunnittelu tulee omaa asuinyhteisöä ja -aluetta. Kylän turvallisuussuunnitelmassa asukkaiden omien tarpeiden, näkemysten ja aktiivisuuden merkitys kasvaa. Maakunnallisissa ja

seudullisissa turvallisuussuunnitelmissa viranomaisten rooli ja tehtävät korostuvat. Kunnan tarpeiden huomioon ottaminen turvallisuussuunnittelussa on aina tärkeää, sillä kunta tekee päätöksiä, suunnitelmia ja resurssien kohdentamispäätöksiä, joilla on merkittävä vaikutus kuntalaisten turvallisuuteen.

Maakunnallinen turvallisuussuunnitelma tukee kunnallista turvallisuussuunnitelmaa esimerkiksi tuottamalla ja ylläpitämällä maakunnallista turvallisuustilannekuvaa. Erityisesti alueellisesti laajoissa kunnissa kylien turvallisuussuunnitelmat ovat tärkeä osa kunnan turvallisuussuunnittelua, sillä niissä voidaan ottaa huomioon paikalliset tarpeet ja sopia toimintamalleista turvallisuuden parantamiseksi oman kylän alueella. Kylän turvallisuussuunnitelma on tarkoituksenmukaista liittää osaksi kyläsuunnitelmaa.

Maakunnallisen, kunnan ja kylän turvallisuussuunnitelmat on tärkeää linkittää toisiinsa ja varmistaa, että ne tukevat toisiaan. Näin kaikki turvallisuuden kannalta keskeiset asiat tulevat varmimmin huomioon otetuksi ja suunnitelmien toimeenpanolla voidaan konkreettisesti parantaa alueen asukkaiden turvallisuutta.

Järjestöt ovat osallistuneet vaihtelevasti paikalliseen turvallisuussuunnitteluun. Jatkossa haasteena on ottaa järjestöt laajasti mukaan turvallisuussuunnitelmien tekemiseen.

3 Miten järjestöjen mukana olo edistää paikallista turvallisuutta ja turvallisuussuunnittelua

Viranomaisten ja järjestöjen välinen yhteistyö on merkittävä mahdollisuus ja toistaiseksi usein liian vähälle huomiolle jäänyt voimavara, jolla voidaan lisätä ja edistää paikallista turvallisuutta. Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö tuo merkittävää lisäarvoa arjen turvallisuuden edistämistyöhön. Monilla järjestöillä on sellaista tietoa ja taitoa, jotka täydentävät viranomaisten osaamista.

Järjestöt toteuttavat tehtäviä, jotka täydentävät joko viranomaispalvelujen rinnalla tai itsenäisesti viranomaisten tuottamia palveluja. Ilman tietoa järjestöjen työstä ja sen tulokista kokonaiskuva paikallisesta turvallisuudesta ja turvallisuuspalveluista jää vajaaksi. Järjestöt ovat kanava paikallisiin asukkaisiin, sillä järjestöt toimivat usein lähellä ihmisten arkea. Tästä syystä järjestöillä on usein sellaista tietoa, joka tulee viranomaisten tietoon vasta myöhemmin. Tämä tieto on erityisen tärkeää ennalta estävässä työssä ja hiljaisten signaalien havaitsemisessa.

Viranomaisten ja järjestöjen tulee arvioida, onko järjestöillä sellaisia voimavaroja, kuten osaamista, tietoa, ihmisiä tai taloudellisia resursseja, jotka olisi syytä saada entistä laajemmin mukaan turvallisuustyöhön. Viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön tulee perustua kumppanuuteen ja verkostoitumiseen. Järjestöt eivät tällöin ole viranomaisille alisteisia, vaan itsenäisiä ja yhteistyösuhteessa tasa-arvoisia, joilla kummallakin on omat selkeät tehtävänsä. Yhteistyö edellyttää molemminpuolista luottamusta ja kumppanuutta. Keskinäisen luottamuksen vahvistaminen edellyttää jatkuvaa ja tiivistä vuoropuhelua, johon yhteistyö paikallisessa turvallisuussuunnittelussa antaa hyvän mahdollisuuden.

TÄRKEÄÄ

VIRANOMAISILLE:

- Kartoittakaa alueenne järjestöt. Ottakaa selvää, mitä osaamista, tietoa ja taitoa alueenne järjestöillä on ja miten tämä voitaisiin liittää paikalliseen turvallisuussuunnitteluun ja turvallisuustyöhön.

JÄRJESTÖILLE:

- Huolehtikaa, että järjestönne osallistuu paikalliseen turvallisuussuunnitteluun aina, kun se sopii tavoitteisiinne. Pohtikaa, miten osallistuminen paikalliseen turvallisuussuunnitteluun ja turvallisuustyöhön edistää järjestönne perustehtävän hoitamista ja mitä kaikkea järjestönne voi antaa turvallisuussuunnitteluun.

Jos paikallinen turvallisuussuunnittelu tuntuu aluksi viranomaisista haasteelliselta, kannattaa kartoittaa alueen järjestöt ja järjestöjen mahdollisuudet osallistua turvallisuussuunnitteluun. Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö voi olla se lisäresurssi ja työntövoima, joka mahdollistaa ja motivoi paikalliseen turvallisuussuunnitteluun myös viranomaispuolella.

Huomaa, että järjestöjen mukaan ottaminen lisää jo sellaisenaan turvallisuussuunnittelun tunnettuutta. Samalla se lisää kansalaisten tietoisuutta mahdollisuudesta osallistua paikalliseen turvallisuustyöhön. Järjestöjen vahvuutena ovat erityisesti matalan kynnyksen palvelut, joihin monien asukkaiden voi olla helpompi ottaa yhteyttä, kuin viranomaispalveluihin.

4 Järjestöjen osallistuminen paikalliseen turvallisuussuunnitteluun

Järjestöjen osallistuminen turvallisuussuunnitteluun ja sen toteuttamiseen edellyttää, että viranomaiset ovat halukkaita yhteistyöhön järjestöjen kanssa ja että he pitävät sitä hyödyllisenä. Järjestöjen näkökulmasta osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Järjestöillä tulee olla oma halu ja motivaatio osallistumiseen. Yhteistyön syntymistä edistää kansalaisten turvallisuuden liittyminen järjestön tavoitteisiin. Järjestöllä tulee olla riittävästi resursseja ja osaamista sitoutua yhteistyöhön viranomaisten kanssa.

Avoin yhteistyö järjestöjen ja viranomaisten kesken mahdollistaa molempien osapuolten osaamisen ja voimavarojen käyttämisen oman alueen hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämisessä. Yhteistyötä tulisi tehdä pitkäjänteisesti ja kummankin osapuolen tavoitteita tukien, jotta toiminnassa päästään vakiintuneeseen, molempia tahoja hyödyntävään toimintaan. Kun järjestö miettii osallistumista paikalliseen turvallisuussuunnitteluun, kannattaa pohtia seuraavia seikkoja ja niistä mahdollisesti tehtäviä johtopäätöksiä:

Jos järjestö pohdinnan tuloksena päättää osallistua turvallisuustyöhön, sen tulee arvioida omat resurssinsa ja se, mitä sillä olisi antaa turvallisuustyöhön. Tämän jälkeen järjestö voi osoittaa oman halunsa ja mahdollisuutensa olemalla aktiivisesti yhteydessä turvallisuussuunnittelusta vastaaviin viranomaisiin. Järjestö voi edistää yhteistyön syntymistä olemalla yhteydessä muihin alueen järjestöihin ja pohtimalla yhdessä näiden kanssa keinoja, joilla järjestöt tulevat mukaan turvallisuussuunnitteluun. Järjestöt voivat sopia myös keskinäisestä yhteistyöstä turvallisuussuunnittelussa.

Lisää järjestön osallistumisesta paikalliseen turvallisuustyöhön on liitteessä 3, jossa on esitettyä turvallisuussuunnitteluun osallistuvan järjestön huomioon otettavat seikat arjen turvallisuuden lisäämisen ja hälytysluonteisten asioiden suhteen.

5 Turvallisuustyön käynnistäminen

Paikallisen turvallisuustyön tavoitteena on vähentää rikollisuuden, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Yhtenä tärkeänä keinona tavoitteen saavuttamiseksi on turvallisuussuunnittelu, jota toteutetaan eri viranomaisten, toimijoiden ja järjestöjen välisenä laajana yhteistyönä.

Turvallisuussuunnittelu on eri viranomaisten ja toimijoiden välistä yhteistyötä, jossa on mukana alueen järjestöjä. Yhteistyö, jossa järjestöt ovat mukana, voidaan nähdä myös portaittain etenevänä prosessina:

Järjestöjen mukanaolo on tärkeää turvallisuussuunnittelun kaikissa vaiheissa. Osallistumisen intensiteetti voi vaihdella järjestön voimavarojen, tehtävän ja tavoitteenasettelun mukaan. Yhteistyön edellytys on, että järjestöt saavat tietoa alkamassa olevasta turvallisuussuunnittelusta heti alusta lähtien. Näin ne voivat vaikuttaa turvallisuustyöhön alusta asti mielekkäällä tavalla omat resurssinsa huomioon ottaen. Turvallisuussuunnittelun tulee olla mahdollisimman avointa.

Ulkoisen ja sisäisen viestintä on turvallisuussuunnittelussa keskeisessä asemassa sen kaikissa vaiheissa. Tiedottaminen tulee aloittaa turvallisuustyön käynnistämisestä lähtien. Turvallisuussuunnitelman johdosta käynnistettävästä työstä ja sen tuloksista tulee raportoida työhön osallistuville, päättäjille ja asukkaille.

TURVALLISUUSSUUNNITTELU

- Turvallisuussuunnittelu on jatkuva yhteistyöprosessi, jossa yhteisesti sovitut toimenpiteet kirjataan turvallisuussuunnitelmaan.
- Turvallisuussuunnittelun onnistumiseksi kaikilla osapuolilla tulee olla yhteinen näkemys toiminnan tavoitteista ja työn eri vaiheista.

5.1 Turvallisuustyön käynnistäminen

► Suunnittele ja tiedota

Yhteistyö edistää turvallisuuteen liittyvien asioiden tarkastelua kokonaisuutena ottaen huomioon niin asukkaiden, viranomaisten kuin myös yritysten näkökulmat ja tarpeet. Kokonaiskuvan muodostumisen kannalta on tärkeää ottaa työssä huomioon järjestöjen asiantuntemus. Järjestöjen kautta kansalaiset saavat äänensä kuuluviin.

Viranomaisten tulee kartoittaa alueen järjestöt, järjestöjen tehtävät ja niiden mahdollisuudet osallistua turvallisuussuunnitteluun. Viranomaisilla on ensisijainen vastuu kutsua järjestöt mukaan paikalliseen turvallisuussuunnitteluun ja turvallisuustyöhön. Tärkeää on saada järjestöt aidosti mukaan työhön, jotta ne voivat osaamisellaan ja ammattitaidollaan vahvistaa turvallisuussuunnittelua.

Vaikka vastuu järjestöjen mukaan kutsumisesta onkin viranomaisilla, voivat järjestöt oma-aloitteisesti tarjoutua mukaan turvallisuustyöhön. Järjestöt voivat kertoa viranomaisille omasta kiinnostuksestaan turvallisuusasioihin sekä esitellä omaa toimintaansa turvallisuusasioissa.

Merkittävä osa turvallisuustyön suunnittelua on tiedottamisen ja viestinnän varmistaminen. Ulkoisen ja sisäisen tiedottamisen tulee olla aktiivista turvallisuussuunnittelun kaikissa vaiheissa. Avoimuus vahvistaa työn legitimitettä ja antaa mahdollisuuden tuoda laajasti asiantuntemusta työhön. Laaja osallistuminen valmisteluun lisää sitoutumista työn toteuttamiseen.

Viestintä on tärkeä keino luoda tärkeää vuorovaikutusta alueen asukkaiden kanssa. Turvallisuussuunnittelusta ja siihen osallistuvista tahoista tiedottaminen lisää luottamusta, avoimuutta ja yhteisvastuullisuutta. Tiedotusta tulee kohdentaa alueen asukkaille, turvallisuussuunnitteluun osallistuville kumppaneille ja päättäjille. Työn alkuvaiheessa on hyvä harkita, laaditaanko osaksi turvallisuussuunnittelua tiedotusta koskeva suunnitelma.

Jos viranomaisille ei ole selvää näkemystä järjestöistä, joiden tulisi osallistua paikalliseen turvallisuussuunnitteluun, kannattaa järjestää avoin tilaisuus, johon kaikki asiasta kiinnostuneet järjestöt ovat tervetulleita. Vaikka yhteistyöhön osallistuvien määrä olisi aluksi hyvinkin suuri, löytävät eri järjestöt varsin usein itselleen sopivan tavan osallistua paikalliseen turvallisuussuunnitteluun. Tämä voi vaihdella kuulluksi tuleminen, työryhmätyöskentelyn ja palveluiden tuottamisen välillä riippuen järjestön perustehtävistä, resursseista ja tavoitteista.

Viranomaiset voivat kutsua järjestöjen edustajia yhteiseen tiedotustilaisuuteen. Tilaisuudessa kerrotaan käynnistettävästä työstä ja esitetään kutsu osallistua siihen. On hyödyllistä, jos viranomaiset ilmaisevat jo kutsussa, että tilaisuuteen toivotaan osallistuvan erityisesti sellaisten järjestöjen, jotka katsovat tavoitteittensa ja toimintansa liittyvän kansalaisten turvallisuuteen. On kuitenkin tärkeää muistaa, että turvallisuus on laaja käsite kattaen asioita sosiaalisesta turvallisuudesta toimintaan onnettomuus- ja kriisitilanteissa sekä niiden jälkihoidossa.

Järjestöt voidaan kutsua mukaan kirjeellä, sähköpostilla, avoimella kutsulla paikallisessa lehdessä, kunnan verkkosivuilla tai muulla hyväksi katsotulla keinolla. Usealla tavalla toteutettu kutsu tavoittaa todennäköisesti kaikki potentiaaliset järjestöt. Kutsu voidaan lähettää myös mahdollisen avustuspäätöksen mukana. Tärkeää on, että tieto aloitettavasta työstä tavoittaa paikallisen järjestökentän.

Viestintää suunniteltaessa on hyvä muistaa, että voidaan käyttää monia kanavia yhtä aikaa ja rinnakkain. Paikalliset mediat, sanomalehdet ja radio julkaisevat tiedotteita ja tekevät juttuja silloin, kun turvallisuussuunnittelussa on jotain uutta ja asukkaiden kannalta mielenkiintoista kerrottavaa. Esimerkiksi turvallisuuskyselyjen tulokset ovat paikallisen median näkökulmasta kiinnostavaa aineistoa.

Turvallisuustyön esittely yleisötapahtumissa tekee asiaa tutuksi asukkaille. Näissä tilaisuuksissa yleisöllä on mahdollisuus kertoa omista huolenaiheistaan ja niiden kautta saada arvokasta tietoa. Keskustelutilaisuuksien suosio vaihtelee, mutta jos aihe on tarpeeksi läheinen ja ajankohtainen, väkeä saadaan koolle. Kannattaa miettiä, miten tilaisuudesta tehdään kiinnostava ja mielenkiintoinen osallistujan näkökulmasta katsottuna.

Turvallisuustyö vaatii taloudellista panostusta, vaikka paljon saavutetaankin ajattelutavan ja työtapojen muutoksella. Poliittiset päättäjät on hyvä ottaa mukaan alusta alkaen turvallisuussuunnitteluun. Tämä edistää rahoituksen saamista sitten, kun sitä tarvitaan. Tärkeää on myös pitää päättäjät ajan tasalla. Tästä syystä tiedotteet on hyvä lähettää päättäjille viimeistään samaan aikaan kuin viestimillekin. Yhteisesti sovittu järjestöjen tiedotus turvallisuussuunnittelusta ja turvallisuustyöstä omassa yhteisössään tukee kokonaistiedotusta mm. siksi, että niiden jäseniä on paljon julkisissa luottamustehtävissä.

5.2 Yhteistyön johtaminen ja organisointi

► Määritä johto, vastuuta

Ihmisiin ja yrityksiin sekä elinympäristöön kohdistuvien häiriöiden, onnettomuuksien ja rikosten ennalta estäminen edellyttää laajaa yhteistyötä. Toimivaa ja jatkuvaa yhteistyötä tulee olla eri sektoreiden ja toimijoiden välillä, organisaation kaikilla tasoilla ja myös organisaatioiden sisällä. Toimiva yhteistyö edellyttää säännöllisyyttä, pysyvyyttä ja menettelyjä, jotka ovat kaikkien työhön osallistuvien tiedossa. Yhteistyön muuttaminen käytännön toiminnaksi edellyttää eri toimijoiden liittymistä strategiseen johtamiseen ja ohjaamiseen sekä toiminnan ja talouden suunnitteluun.

Turvallisuussuunnitelma perustuu aina paikalliseen turvallisuustilanteeseen, ja siitä nouseviin ongelmiin ja mahdollisuuksiin. Toimiva ja tehokas yhteistyö edellyttää selkeää vastuunmäärittelyä. Turvallisuussuunnittelun onnistumisen varmistamiseksi tulee sopia siitä, kuka tai ketkä johtavat työtä. Sisäasiainministeriön julkaisussa 19/2006 on suositus, että paikallista turvallisuussuunnittelua johtaa johtoryhmä, johon kuuluvat kunnan, poliisin ja pelastuslaitoksen johto. Johtoryhmän yhtenä tehtävänä on varmistaa, että järjestöt otetaan aidosti mukaan turvallisuussuunnitteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Kunta, poliisi ja alueellinen pelastuslaitos organisoivat turvallisuussuunnittelun kokonaisuuden. Työn käytännön suunnittelua ja toteuttamista varten voidaan muodostaa alatyöryhmiä tai teematyöryhmiä. Nämä voivat olla jo olemassa olevia ryhmiä, joita voidaan tarvittaessa täydentää uusilla jäsenillä. Voidaan myös perustaa tarpeen mukaisesti uusia ryhmiä. Tärkeintä on että työ on johdettua ja organisoitua, ja että toimintamuodot ovat etukäteen suunniteltuja.

Järjestöjen kanssa tehtävässä yhteistyössä joudutaan miettimään, miten kattavasti järjestöt edustavat eri asioita tai ryhmiä. On tärkeää, että viranomaiset eivät ryhdy määrittelemään järjestöjen puolesta niiden edustuksen kattavuutta. Järjestöjen tulee itse keskuudessaan ratkaista kysymykset siitä, miten kattavasti kukin järjestö edustaa alueen asukkaita ja esille tulevia asioita.

Kaikkien kannalta olisi hyödyllistä, että järjestöjen välinen yhteistyö lisääntyisi ja että jatkossa järjestöt voisivat sopia nykyistä enemmän keskinäisestä yhteistyöstään paikallisessa turvallisuussuunnittelussa. Järjestöt voisivat sopia keskuudessaan siitä, että yksittäinen järjestö voi jossain turvallisuussuunnittelun työvaiheessa toimia usean eri järjestön edustajana. Tämä on haaste järjestöjen välisen yhteistyön kehittämiseksi. Viranomaisten koolle kutsuma yhteinen tiedotustilaisuus järjestöille voisi toimia osaltaan alkusysäyksenä järjestöjen väliselle keskustelulle edustuksellisuudesta turvallisuussuunnittelussa.

JÄRJESTÖJEN EDUSTAJA TURVALLISUUSSUUNNITTELUSSA

- Järjestöjen osaaminen, tieto ja taito tulevat osaksi turvallisuussuunnittelua sen kautta, että niiden edustaja osallistuu työhön.
- Järjestöjen resurssien käytön kannalta olisi hyödyllistä, että järjestöjen välinen yhteistyö turvallisuussuunnittelussa lisääntyisi.

5.3 Turvallisuusanalyysi

► Kartoita riskit

Paikallisesti tehtävän toimintaympäristön analyysin ja riskikartoituksen tuloksena löydetään paikallisesti turvallisuuden kannalta merkittävät uhkat ja riskit. Nämä tulee ottaa turvallisuussuunnittelun kohteeksi. Paikallisen toimintaympäristöanalyysin ja riskikartoituksen avulla riskit ja uhkat voidaan asettaa tärkeysjärjestykseen.

Paikallisessa turvallisuustilanteen analyysissä yhdistetään viranomaisten ja järjestöjen tiedot. Tieto voi olla tilastotietoa, kyselyillä saatua tietoa tai muuten koottua tietoa. Se voi myös olla asiantuntijatietoa, jota on kertynyt eri tehtävissä työskennelleille viranomaisille tai järjestöjen edustajille. Tavoitteena on muodostaa laajasti paikallista turvallisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä kuvaava tietopohja, joka kokonaisuutena kertoo turvallisuustilanteesta enemmän kuin mitä yksittäisten viranomaisten tai järjestöjen tiedot kertovat. Tässä yhteydessä on tärkeää selvittää jo tehty tai käynnissä oleva turvallisuustyö, jotta asioita ei tehdä päällekkäin tai ristiin.

Turvallisuussuunnittelun lähtökohta on alueen asukkaiden tarpeet ja kaikkien väestöryhmien tilanteen ja erityistarpeiden tunnistaminen. Turvallisuustilanteen taustoittamiseksi on keskeistä tunnistaa alueen väestö- ja järjestö rakenne laajasti, ja saada tätä kautta tietoa siitä, minkä alueella toimivien järjestöjen tiedolla ja taidolla on erityistä merkitystä paikallisessa turvallisuussuunnittelutyössä.

Turvallisuussuunnittelulla on mahdollista tukea järjestöjä kehittämään tiedonkeruutaan niin, että niiden tietoa voidaan entistä laajemmin käyttää hyväksi turvallisuustyössä. Viranomaiset voivat edistää tätä esimerkiksi edellyttämällä järjestöavustusten myöntämisen yhteydessä, että tiedonkeruuta kehitetään turvallisuussuunnittelun tiedontarpeet huomioiden.

5.4 Kuuleminen

► Hanki palautetta

Toimintaympäristön analyysi, riskien kartoitus ja näiden pohjalta tehdyt johtopäätökset on hyvä toimittaa alueella toimiville järjestöille tiedoksi, jotta niillä on mahdollisuus antaa palautetta analyysistä.

Järjestöiltä hankittavan palautteen kokoamiseksi voidaan käyttää eri keinoja ja vaihtoehtoja. Palautteen antaminen voidaan toteuttaa esimerkiksi yleisellä kuulemistilaisuudella, järjestöille osoitetulla posti- tai sähköisellä kyselyllä tai verkkosivujen kautta. Palauttekerroksen jälkeen tehdään tarvittavat tarkistukset toimintaympäristön analyysiin ja riskikartoitukseen.

Vaikuttamismahdollisuudet lisäävät paikallistasolla sitoutumista toimenpiteisiin ja tietämystä alueen turvallisuuteen vaikuttavista seikoista. Vuoropuhelu järjestöjen kanssa paikallisesta turvallisuustilanteesta tukee myös tavoitetta lisätä ihmisten omaa vastuunottoa turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Järjestöjen kuuleminen tehdystä turvallisuusanalyysistä on tärkeää myös siksi, että järjestöt edustavat alueen asukkaita. Kuulemisesta voidaan tehdä erillinen suunnitelma, jossa on kirjattuna kuinka kuuleminen alueella järjestetään. Avoimuus kuulemisen järjestämisessä on tärkeää erityisesti silloin, kun alueella toimii paljon järjestöjä.

Kyselyt eivät aina tavoita kaikkia järjestöjä. Kuuleminen voidaan järjestää, mutta kaikkien järjestöjen mahdollisuus osallistua kuulemiseen voi monesta eri syystä olla hankalaa. Kuuleminen ja palautteen saaminen voi edellyttää erityisiä toimenpiteitä, kuten jalkautumista asuinalueille, lähiöissä järjestettäviä asukasilloja jne. Kuulemistapahtumia voidaan järjestää yhteistyössä jonkun tai joidenkin järjestöjen kanssa. Jos palautetta ei saada, on hyvä miettiä, millaisia viestintätapoja ja -keinoja tulisi käyttää tai miten muuten kontakti järjestöihin saadaan syntymään. Kaikki tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuudet tulee järjestöjen mielipiteen tavoittamiseksi hyödyntää.

5.5 Turvallisuussuunnitelma

► Toimi yhteistyössä

Turvallisuussuunnitelma laaditaan laajassa yhteistyössä alueen asukkaiden, järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Turvallisuussuunnitelman kohteeksi otetaan ne ilmiöt ja asiat, jotka paikallisen toimintaympäristön analyysin ja riskien kartoituksen seurauksena arvioidaan tärkeimmiksi alueen turvallisuuteen vaikuttaviksi seikoiksi.

Turvallisuussuunnitelma kattaa eri osa-alueita koskevat suunnitelmat ja toimenpiteet, joiden yhteensopivuus yli osa-alueiden rajojen tulee varmistaa kokoamisvaiheessa. Tur-

vallisuussuunnittelun kohteeksi otettuja ilmiöitä ja asioita tarkasteltaessa on otettava huomioon muut asian kannalta keskeiset suunnitelmat ja ohjelmat esimerkiksi viittauksilla.

Turvallisuussuunnitelma on sateenvarjo, joka kokoaa yhteen jo olemassa olevat hankkeet, suunnitelmat ja ohjelmat. Lisäksi siinä vahvistetaan käynnistettävät uudet hankkeet ja suunnitelmat. Näin muodostuu kokonaiskuva toiminnasta turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi alueella. Tämä lisää turvallisuustyön hallittavuutta, vähentää päällekkäisyyksiä, varmistaa tiedonkulun sekä antaa mahdollisuuden seurata turvallisuuden eteen tehtyä työtä laajemmin. Turvallisuussuunnittelulla varmistetaan myös resurssien järkevä käyttö.

Järjestöillä on turvallisuussuunnittelussa kaksi roolia. Ne ovat sekä yhteistyökumppaneita että ”asiakkaita”. Järjestöillä on yhteistyökumppaneina merkittävä rooli eri hankkeissa. Järjestöillä on tietoa, joka puuttuu viranomaisilta ja järjestöjen toiminta kattaa osa-alueita, joissa ei ole viranomaistoimintaa. Järjestöt edustavat alueen asukkaita ja ovat tässä mielessä turvallisuustyön ”asiakkaiden” edustajia.

5.6 Toimeenpano

► Edellyttä tuloksia

Turvallisuustyö on osa kunnan normaalia toimintaa ja sen on tuotettava konkreettisia tuloksia. Turvallisuustyö tukee kunnan tulostavoitteita sekä kunnan elinkeinotoiminnan ja elinympäristön kehittämistä. Kunnassa turvallisuustyön tarkoituksena on turvallisen elinympäristön luominen ja ylläpito. Käytännön turvallisuustyö on osa kunnan kaikkien toimialojen työtä. Jokaisella toimialalla on sen luonteesta johtuvia erityispiirteitä, jotka vaikuttavat siihen, miten käytännössä turvallisuustyötä tehdään.

Turvallisuussuunnitelmassa tulee selkeästi sopia siitä, miten siinä vahvistetut toimenpiteet toteutetaan. On hyvä sopia kunkin toimenpiteen kohdalla se, kuka vastaa sen toimeenpanosta sekä aikataulusta. Turvallisuustyössä mukana oleville järjestöille määritellään omat vastuut ja tehtävät turvallisuussuunnitelman toimeenpanossa.

5.7 Seuranta

► Panosta jatkuvuuteen

Turvallisuustyön ja turvallisuussuunnittelun tuloksia ja työn etenemistä tulee seurata ja arvioida. Tuloksista raportoidaan alueen asukkaille, toiminnasta vastaaville ja työhön osallistuville. Näin voidaan arvioida, onko yhteistyö tuloksellista, kohdentuuko työ oikeisiin kohteisiin ja tekevätkö yhteistyön eri osapuolet kokonaisuuden kannalta olennai-

sia tehtäviä. Seuranta on oppimisprosessi, jonka avulla saadaan tietoa siitä, miten työtä tulee kohdentaa tulosten kannalta tehokkaasti.

Turvallisuussuunnittelun seurannassa ja raportoinnissa olennaista on valvoa sitä, miten eri toimijoiden yhteinen työ vaikuttaa alueen ja asukkaiden turvallisuuden parantumiseen. Yksittäisten toimijoiden työhön keskittyvä seuranta ja raportointi eivät välttämättä ole työn kannalta keskeisiä, sillä oman työn seuranta ja raportointia kukin toimija tekee osana omaa toimintaansa. On tärkeää varmistaa, että yhdessä sovitut asiat on tehty. Turvallisuussuunnitelman päivittämisessä voidaan hyödyntää seurannan ja raportoinnin tuottamaa tietoa.

6 Kunta, turvallisuussuunnitelma ja paikalliset toimintarakenteet

Kunnat vastaavat laajasti tehtävistä, jotka vaikuttavat ihmisten turvallisuuteen ja hyvinvointiin. Näitä tehtäviä kunta hoitaa osana muun muassa sosiaali- ja terveystoimea, opetustoimea, nuorisotoimea, palo- ja pelastustoimea, ympäristön suunnittelua ja kaa-voitusta. Turvallisuus on osa kaikkea kunnan päätöksentekoa ja suunnittelua. Tästä syystä on tärkeää, että turvallisuussuunnitelma kytketään osaksi kunnan strategista tavoitteenasettelua ja otetaan huomioon kunnan toiminnan ja talouden suunnittelussa.

Turvallisuussuunnitelma laaditaan yleensä valtuustokauden mittaiseksi. Suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden toteuttaminen edellyttää, että toimenpiteille varataan riittävät resurssit kunnan talousarviossa, jonka valtuusto vuosittain hyväksyy. Turvallisuustyö on tehokas keino vaikuttaa kuntatalouteen, koska sen avulla estetään sellaisten ongelmien syntymistä, joiden seuraukset ja jälkihoito voivat tulla hyvinkin kalliiksi.

Turvallisuussuunnitelmaan on hyvä koota tiiviisti kaikki keskeiset turvallisuuden edistämiseen liittyvät asiat. Tällöin turvallisuussuunnitelma muodostaa perustan kunnan palvelujen kehittämiseksi ja helpottaa muiden kunnan hyvinvointiohjelmien tai esimerkiksi alueiden käyttöä koskevien suunnitelmien laatimista ja turvallisuusnäkökohtien huomioon ottamista niissä.

Kunnat ovat edenneet turvallisuussuunnittelussa eri tahdissa². Kunnissa, joissa työ on pitkällä, on luotu yhteistyöverkostoja, joiden tavoitteena on edistää pysyvää ja säännöllistä turvallisuusyhteistyötä paikallistasolla kaikkien toimijoiden välillä. Turvallisuus-

² Turvallisuussuunnitelmien tilannetta vuodenvaihteessa 2009/2010 on kuvattu sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanon väliraportissa 1/2010 (SM:n julkaisu 5/2010, julkaisun liite 1).

suunnitelmassa on tärkeää ottaa huomioon ja sovittaa yhteen sitä täydentävät sektori-kohtaiset turvallisuutta edistävät ohjelmat ja suunnitelmat.

Paikallistasolla ei ole syytä luoda rakenteita, jotka hajottavat turvallisuustyöhön käytettävissä olevia niukkoja resursseja ja luovat mahdollisia päällekkäisiä rakenteita. Yhteistyön tulee olla järjestetty niin, että resurssit kohdentuvat varsinaiseen työhön eivätkä yhteistyön rakenteiden ylläpitämiseen. Uusien yhteistyön rakenteiden luomiseen tulee suhtautua pidättyvästi ja mikäli on mahdollista, tulisi hyödyntää jo olemassa olevia yhteistyön muotoja esimerkiksi täydentämällä jo olemassa olevia työryhmiä järjestöjen edustajilla.

Yhteistyön rakenteet tulee kuvata selkeästi ja avoimesti niin, että esimerkiksi yhteistyöhön osallistuvien henkilöiden vaihtuminen ei vaikuta yhteistyön jatkuvuuteen. Turvallisuussuunnittelua ei tule katsoa turvallisuussuunnitteluun osallistuvien henkilöiden ”ylimääräiseksi” työkse, vaan kiinteäksi osaksi heidän perustehtäväänsä. Turvallisuussuunnitelmaan tulee kirjata keskeisin aineisto. Vaarana voi olla myös liian laajan materiaalin tuottaminen, jolloin käytännön jalkauttaminen ja seuranta hankaloituu.

Turvallisuussuunnittelussa tavoitteena on konkreettinen työ, joka tuottaa tuloksia. Suunnittelun tavoitteena on tukea käytännön työtä niin, että työ on suunnitelmallista, kaikkien tiedossa ja että sen tuloksia voidaan seurata. Suunnittelu ei ole itseisarvo eikä toiminnan tavoite, vaan apukeino saavuttaa käytännön tuloksia.

7 Viranomaisille monimuotoisesta järjestökentästä

Suomalainen järjestökenttä on täynnä monenlaista toimintaa ja erilaisia järjestöjä. Tässä yhteydessä järjestökentän tarkastelusta on rajattu pois kauppakamarit ja muut paikalliset yrittäjäjärjestöt.

Järjestöjen toiminta jakautuu yleisesti ottaen kahteen ryhmään: ensinnäkin voidaan erottaa ammatillinen palvelutuotanto, jonka pohjana ovat pääsääntöisesti ostopalvelusopimukset eri viranomaisten kanssa, mutta myös suoraan asiakkaille tuotetut palvelut³. Palvelua tuotetaan markkinaehtoisesti ja sitä toteuttavat palkatut ja koulutetut työntekijät. Esimerkkinä voidaan todeta sosiaali- ja terveystaloudet ja vapaaehtoisten palokuntien sammutustoiminta.

³ Myös muu järjestölähtöinen toiminta, jonka talouden pohjana voi olla muualta (mm. RAY, ministeriöt) saatu toiminnan rahoitus.

Toisekseen voidaan erottaa vapaaehtoinen järjestötoiminta, jota toteutetaan vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keinoin ja periaattein. Vapaaehtoistoiminta määritellään yksittäisten ihmisen tai yhteisön hyväksi tehtäväksi toiminnaksi, josta ei saa rahallista korvausta, joka tehdään ilman pakkoa ja jota ei pidetä velvollisuutena esimerkiksi perhettä kohtaan. Esimerkkinä voidaan todeta partiotoiminta, ystävä- ja tukihenkilötoiminta, vapaaehtoisten palokuntien nuorisotoiminta ja rikosuhripäivystyksen toiminta sekä vapaaehtoinen maanpuolustustyö.

Järjestöjä yhdistäviä yhteisiä tekijöitä ovat pyrkimys edistää tärkeinä pitämiään asioita, vaikuttaa niitä koskevaan päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun. Järjestöjen toiminnan kannalta tärkeää on motivoida jäseniään/henkilöstöään⁴ järjestön työhön ja mahdollisesti kasvattaa aktiivisen jäsenistön määrää. Sitä vastoin järjestöjen itselleen asettamat tavoitteet, toimintatavat sekä niiden suhde viranomaistoimintaan saattavat poiketa suurestikin toisistaan.

Järjestöllä voi olla pääasiallisesti yhteiskunnallinen tehtävä. Toisaalta kaikilla järjestöillä ei voi eikä tarvitse olla laajoja yhteiskunnallisia tehtäviä. Järjestöillä on oikeus halutessaan pitäytyä suppealla toimialueella ja toteuttaa vain oman jäsenistönsä asettamia tehtäviä. Turvallisuussuunnittelun kannalta osa järjestöistä on erityisen tärkeitä ja osalla järjestöistä ei ole varsinaiseen turvallisuustyöhön paljon annettavaa. Jotta kolmas sektori kokonaisuudessaan on turvallisuustyössä toimijana mukana, tarvitaan sellaisia järjestöjä ja/tai järjestöjen yhteenliittymiä, jotka pystyvät tasavertaiseen keskusteluun viranomaisten ja paikallisyhteisöjen muiden merkittävien toimijoiden kanssa.

JÄRJESTÖJEN TURVALLISUUSTYÖ

- Järjestöjen turvallisuustyö on oman alueen asukkaiden arjen hyvinvoinnin, selviytymisen ja turvallisuuden tukemista vapaaehtois- ja vertaistoiminnan keinoin, yleishyödyllisen ammatillisen palvelutuotannon tai muun järjestölähtöisen toiminnan keinoin yhteistyössä eri viranomaisten ja muiden järjestöjen kanssa.
- Se käsittää myös ne toimenpiteet, joiden avulla yksilöt ja yhteisöt varautuvat ennalta suunnitellusti oikea-aikaiseen ja tehokkaaseen toimintaan onnettomuuksien ehkäisemiseksi, niiden vaikutusten lieventämiseksi ja seurauksista selviämiseksi.
- Järjestöjen valmius täydentää viranomaisvalmiutta.

Järjestöillä on itseisarvollisia ja julkisesta sektorista riippumattomia yhteiskunnallisia tehtäviä. Keskeinen tällainen tehtävä on yhteisöllisyyden ylläpito. Muita tärkeitä tehtäviä ovat kansalaiskasvatus ja vapaaehtoistoiminnan edistäminen, joita voidaan pitää

⁴ Huom. Osalla järjestöistä on ensisijaisesti vain palkattua ammattihenkilöstöä eikä ehkä lainkaan jäseniä.

eräänlaisina kansalaisyhteiskunnan edistämistehtävinä. Järjestöt voidaan ryhmitellä järjestöjen lähtökohdista käsin ja jakaa järjestöt mm. sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin lisääjiksi, identiteetin rakentajiksi sekä osallisuuden luojiksi. Järjestöt ovat esimerkiksi valtakunnallisia ja paikallisia, urheilu- ja metsästysseuroja, työnantaja- ja työntekijäjärjestöjä, palveluntuottaja- ja vapaaehtoisjärjestöjä, monialaisia ja erikoistuneita järjestöjä sekä kylä- tai kortteli- tai kaupunginosayhdistyksiä.

Turvallisuuden edistämiseksi tehtävä järjestötyö voisi olla vaihtoehto ja hyvä väylä nuorten osallistumiselle. Nuorten saaminen nykyistä laajemmin mukaan paikalliseen turvallisuussuunnitteluun ja turvallisuustyöhön voisi tuoda esille nuorten kannalta tärkeät turvallisuusongelmat, jotka jäävät usein taka-alalle. Se voisi tuoda samalla uusia mahdollisuuksia ratkaista paikallisia turvallisuusongelmia ja lisäksi se lisäisi sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta paikallisesti.

Paikallinen, alueellinen, valtakunnallinen tai kansainvälinen järjestötoiminta

Järjestöjen toiminta-alue on erilainen. Ne voivat toimia paikallisesti, alueellisesti (seurakunnallisesti), valtakunnallisesti tai kansainvälisesti. Toimintaa voi olla myös ristikkäin. Järjestöjä ei voida eikä niitä tule arvottaa niiden toiminta-alueen perusteella.

Valtakunnallisilla järjestöillä on usein kattojärjestö ja alueellisia ja/tai paikallisia jäsenyhdistyksiä tai alueyksiköitä. Organisaatiomuodot, toimintajärjestelmät ja –kulttuurit ovat erilaisia riippuen organisaation tavoitteista. Jotkut järjestöt ovat ns. ”yhden asian liikkeitä”, toiset omaavat laajan humanitäärin tai muun tavoitteen. Järjestötoimintaa voidaan toteuttaa myös eri järjestöjen yhteistyöorganisaatioissa. Järjestöillä on verkostoja, työryhmiä, ja muita foorumeita kaikilla tasoilla paikallisista kansainvälisiin. Valtakunnallisilla järjestöillä on yleensä alueellisten tai paikallisten tavoitteittensa lisäksi kirjattuja yhteisiä valtakunnallisia tavoitteita.

Paikallisten asukkaiden turvallisuuden parantamisen kannalta on tärkeää, että sellaiset järjestötoimijat organisaatiomuodostaan riippumatta (paikallinen, alueellinen, valtakunnallinen, kansainvälinen), joiden toiminnan tavoite on kansalaisten turvallisuuteen liittyvää tai läheisesti sitä sivuavaa, huomioitaisiin ja otettaisiin mukaan turvallisuussuunnitteluun että suunnitelman toteuttamiseen.

TÄRKEÄÄ

- Järjestöjen osallistuminen turvallisuussuunnitteluun tulee aina olla selkeästi sovitun ja tehtävien sekä vastuiden tulee olla työssä selvät.

Vuoden 2010 alussa voimaan tullut aluehallinnon uudistus sekä myös PARAS-, Mieli- ja Kaste-ohjelma muuttavat turvallisuussuunnittelun rakenteita. Järjestöille muuttunut toimintaympäristö voi tarjota uusia mahdollisuuksia tulla mukaan yhteistyöhön.

Järjestöjen rooli voi turvallisuustyössä painottua ennalta estävään työhön, jolloin järjestöt toimivat aktiivisesti kansalaisten valistajina ja neuvojina. Ne voivat tarjota koontumispaikkoja ja mielekästä tekemistä erityisesti nuorille kadulla oleskelun sijaan. Järjestöjen toiminnassa voidaan opetella elämisen perustaitoja tai auttaa ihmisiä tilanteissa, joissa onnettomuuden vaara on olemassa tai henkilöiden oma harkintakyky on heikentynyt.

Järjestöillä ja niiden kautta viranomaisten käyttöön saatavilla resursseilla on merkitystä onnettomuustilanteen hoitamisessa, sammutettaessa tulipaloja, järjestettäessä etsintöjä tai annettaessa kriisiapua esimerkiksi onnettomuuspaikalla. Järjestöjä tarvitaan myös onnettomuuden tai muun traumaattisen kokemuksen pitkäänkin jatkuvaan jälkihoitoon.

8 Järjestöille viranomaistoiminnasta

Viranomaistoiminta poikkeaa monella tavalla järjestöjen toiminnasta. On tärkeää, että keskeiset käytännön yhteistyöhön vaikuttavat erot viranomaisten ja järjestöjen välisissä toimintatavoissa tunnistetaan.

Julkishallinnon asema ja tehtävä korostaa erityisesti kahta seikkaa. Hallinto on ensinnäkin oikeusnormien rajoissa tapahtuvaa lainsäädännön toimeenpanoa. Toiseksi hallintoelimet voivat käyttää julkista valtaa lainsäädännöstä määriteltyjen tehtäviensä toteuttamiseksi. Julkishallinto on näin ollen toimeenpanovallan käyttäjä.

Enää ei ole olemassa yhtenäistä tai yksiselitteistä julkishallintoa tai puhtaasti julkista vallankäyttöä. Toimeenpanon sisällön, luonteen ja oikeudellisten rajojen muuttuessa on kiinnitettävä huomiota myös julkishallinnon toiminnan monipuolistumiseen ja rakenteelliseen eriytymiseen. Hallintotoiminnan uudet toimintamuodot edellyttävät monivahteisempia näkökulmia ja tämän vuoksi järjestöjen kanssa tehtävälle yhteistyölle on olemassa käytännön perusteet.

Viranomaistoiminnan keskeinen erityispiirre on oikeus julkisen vallan käyttöön. Lähtökohdiana on, että vain hallintoelimellä ja virkasuhteessa olevalla henkilöllä voi olla oikeus päättää yksipuolisesti yksityisen henkilön oikeusasemaan vaikuttavista toimista. Julkisen vallan käyttö edellyttää laissa nimenomaisesti määriteltyä toimivaltaa. Julkishallinnolle on tyypillistä ns. virkamieshallintoperiaate. Hallintotehtävien hoitaminen

kuuluu sen mukaan vain virkamiehille, joita koskee erityinen virkavastuu. Periaatteen tavoitteena on turvata julkisen vallan käyttöä koskevan päätöksenteon lainmukaisuus, yhtenäisyys ja objektiivisuus.

Julkishallinnon toiminta poikkeaa monissa suhteissa rakenteeltaan ja toimintatavoiltaan muista toimeenpanevista organisaatioista, kuten liikeyritysten ja järjestöjen hallinnosta. Julkishallinnolla on omat tapansa organisoitua, ja tälle on usein tyyppillistä oikeudellinen säättely ja organisaation perustuminen toimivallanjakoon ja pysyvyyteen. Lisäksi siihen liittyy virkojen ja viranomaisten hierarkia.

Hierarkkisuutta on jatkuvasti pyritty joustavoittamaan mm. lisäämällä tulosjohtamista ja korostamalla siihen sisältyvää vastuuta toiminnan tuloksellisuudesta. Rakenteellista joustavuutta ja verkostoitumista edellyttävät myös mm. yhteiskuntasuhteiden monimutkaistuminen ja niiden nopea muuttuminen. Hallinnon avoimuutta ja palveluvelvoitetta on pyritty korostamaan niitä edistävillä säännöksillä. Useissa hallinnon organisaatioissa on meneillään isompia tai pienempiä hallinnon kehittämishankkeita ja organisaatioita kehitetään ajanmukaisiksi.

Viranomaistyössä painotetaan yhä enemmän yhteistyötaitoja. Viranomaisten välinen ja järjestöjen kanssa tehtävän yhteistyön merkitys kasvaa koko ajan, ja tämä edellyttää kykyä ja taitoa toimia erilaisten ja eri organisaatioita edustavien ihmisten kanssa. Viranomaisen ei voi vetäytyä viran suojaan ja perustella yhteistyökyvyttömyyttään ja -haluttomuuttaan sillä, että hän on viranomaisen.

Tiedonvaihto ja julkisuus

Yksityissektorin työntekijöistä poiketen virkamiehiä velvoittaa valtion virkamieslaki. Lain mukaan virkamiehen velvollisuus on mm. asianmukainen ja tehokas virkatehtävien suorittaminen. Virkavelvollisuudeksi on säädetty tiettyjä velvollisuuksia. Viranomais-toimintaan, kuten yritystoimintaanakin ammattisalaisuuksien paljastamisen osalta, liittyy vaatimus luottamuksellisten tietojen paljastamisen kiellosta.

Viranomaisen ei itse voi määritellä tietoa luottamukselliseksi vaan sen on perustuttava laissa säädettyihin määräyksiin viranomaistoimintaa koskevista luottamuksellisista ja salassa pidettävistä asioista. Perustuslain 12 §:n lähtökohtana on hallinnon avoimuus, asiakirjojen julkisuus ja tehtävänä on lisätä ja tiivistää vuorovaikutusta hallinnon ja kansalaisten (järjestöjen) välillä.

Viranomaisten toiminnassa julkisuuslailla on keskeinen asema ja lain säännösten huomioiminen asiakirjojen julkisuusasteesta edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa. Erityisesti poliisin toiminnassa julkisuuslailla on keskeinen merkitys. Julkisten tietojen pitää olla saatavilla, ja tämä edellyttää, että virkamies tuntee tuottamansa ja hallitsemansa aineiston julkisuuden ehdot, jolloin kyse on erityisesti suhteesta julkinen/salassa pidettävä.

Poliisin tietyt asiat ovat suoraan julkisuuslain mukaan salassa pidettäviä, mm. taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja sisältävät asiakirjat. Virkamiehen oikeus julkisuuslain subjektiiviseen harkinnanvaraisuuteen luo myös tulkinnanvaraisuutta.

Yhteistyö järjestöjen kanssa ei pidä kariutua salassapitosäännöksiin. Järjestöyhteistyön mahdolliset esteet ovat vältettävissä esimerkiksi niin, että etukäteen sovitaan erotettavaksi pois järjestöyhteistyöstä ne tilaisuudet ja asiat, joissa salassapito tulisi yhteistyön esteeksi. Eduskunnan oikeusasiamies valvoo viranomaisten toiminnan laillisuutta. Valvonta ulottuu myös muihin silloin, kun nämä hoitavat julkista tehtävää.

9 Järjestöt ja turvallisuussuunnittelu

9.1 Järjestöstrategiat

Järjestöt toteuttavat toimintaansa omien sääntöjen, ohjeiden ja toimintamalliensa mukaisesti. Järjestöjen toiminta on organisoitu joko paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti tai kansainvälisesti toimivaksi kokonaisuudeksi. Jokainen järjestö laatii omasta perustehtävästä lähtevät strategiat ja tavoitteet, joiden saavuttamista toteutetaan vuotuisten toimintasuunnitelmien pohjalta.

Turvallisuussuunnitteluun liittyen järjestön tulee pohtia, millä tavalla sen perustehtävä, strategia, tavoitteet ja toimenpiteet lisäävät oman alueen arjen turvallisuutta, ehkäisevät syrjäytymistä, lisäävät ihmisten valmiuksia omaehtoiseen selviytymiseen ja toimimiseen poikkeavissa tilanteissa.

Jokainen järjestö ratkaisee omien resurssiensa ja edellä esitetyn pohdinnan pohjalta sen, kuinka aktiivisesti se haluaa olla mukana paikallisessa turvallisuussuunnittelussa. Järjestöjen osallistuminen voi vaihdella. Osa järjestöistä voi antaa lausuntoja suunnitelmaan liittyen. Osan toiminta voi oleellisesti liittyä turvallisuussuunnitelmaan ja sen toimeenpanoon. Tästä esimerkkinä voidaan mainita kyläyhdistysten kyläsuunnitelmien yhteyteen laadittavat turvallisuussuunnitelmat.

Yhteistyö viranomaisten kanssa edellyttää kumppanuutta, missä suunnitteluun ja toteutukseen sitoutuvat järjestöt otetaan mukaan tasavertaisina toimijoina prosessin eri vaiheisiin. Yhteistyössä sitoudutaan eri viranomaisten ja järjestöjen osaamisen yhdistämiseen ja yhteisten toimintamallien luomiseen. Yhteistyö velvoittaa molempia osapuolia toimimaan sitoumusten mukaisesti. Yhteistyön tulee hyödyttää myös järjestön omien tavoitteiden toteuttamista.

Järjestöjen rooli voi turvallisuustyössä olla myös välittäjän rooli. Tällöin ne voisivat olla välittäjiä kuntalaisten ja turvallisuussuunnittelusta vastaavan johtotroikan (poliisi, pelastus, kunta) välillä. Järjestöt voivat viestittää kuntalaisten ja eri kuntalaisryhmien tuntemuksia, kokemuksia ja vaatimuksia. Ne pystyvät tuottamaan paikallisessa turvallisuustyössä kaivattua arjen tietoa turvallisuussuunnitteluprosessiin. Järjestöt voivat tällöin olla keskustelukumppani, jonka kanssa voidaan testata uudenlaisia ajatuksia ja synnyttää turvallisuuteen liittyviä innovaatioita.

9.2 Järjestöjen resurssitarkastelu

Järjestöjen tulisi etukäteen tarkastella mahdollisuuksiaan osallistua turvallisuustyöhön. Niiden tulee arvioida resurssejaan niin osaamisen, jäsenistön/henkilöstön määrän ja ajankäytön kuin myös taloudellisten resurssien näkökulmasta.

Kun järjestö lähtee mukaan turvallisuussuunnitteluun, sen tulee arvioida omat vahvuutensa ja heikkoutensa. Yhteistyön laatu ja määrä riippuvat paljolti järjestön toiminta-ajatuksista ja jäsenistön mahdollisuuksista osallistua työhön. Tärkeintä on löytää järjestön oma rooli ja siten saada sille tärkeät asiat turvallisuustyön piiriin. Vaikuttavuutta syntyy usein kun panostetaan asioihin, jotka ovat järjestön tehtävän kannalta tärkeitä, jotka hallitaan ja joita muut osapuolet eivät tunne ja osaa yhtä hyvin.

Järjestön tulee tarkastella turvallisuussuunnittelun tavoitteita ja verrata niitä oman järjestön toiminta-ajatuksien: mitä yhteisiä tavoitteita ja kohderyhmiä löytyy. Olisiko turvallisuussuunnittelu uusi mahdollisuus vaikuttaa ja saada järjestön ääni paremmin kuuluviin? Voisiko turvallisuussuunnitelma edistää järjestöjen välistä yhteistyötä? Voitaissiinko yhteistyön avulla välttää päällekkäistä työtä ja keskittää resursseja? Antaisiko turvallisuussuunnitteluun osallistuminen lisää motivaatiota jäsenistölle toimia järjestössä?

Jäsenistössä voi olla kokeneita vaikuttajia, joilla on hyvät verkostot ennestään ja joille turvallisuussuunnittelu on luonteva jatke muulle kansalaistoiminnalle. Nämä vaikuttajat ovat arvokas voimavara turvallisuustyössä paikallistuntemuksensa ja motivoituneisuutensa ansiosta. Toisissa järjestöissä taas jäsenten mahdollisuudet käyttää aikaansa uusien asioiden oppimiseen ja kokouksiin ovat rajalliset, varsinkin jos jäsenkunta on pääosin työikäistä. Kokousten pitäminen iltaisin on silloin tarpeen. Iltakokoukset eivät kuitenkaan pääsääntöisesti sovi ammatillisesti toimiville järjestötoimijoille, jotka työskentelevät pääsääntöisesti virka-aikaan. Edustuksellisuudesta sopiminen helpottaa järjestöjen osallistumista. Esimerkiksi asukasyhdistykset voivat sopia, että yksi yhdistys edustaa aina vuoroajoin kaikkia asuinalueita, mutta yhteisistä kannoista sovitaan yhdessä.

Suurin hyöty järjestöille turvallisuustyöhön osallistumisesta syntyy verkostoyhteistyön lisääntymisestä. Yhteistyötä lisää oleellisesti järjestöjen mukaan ottaminen turvallisuussuunnitteluun prosessin alusta lähtien. Tällöin järjestöjen asiantuntemus kasvaa ja tehostuu. Lisääntyneen tiedon, osaamisen ja verkostojen pohjalta järjestöt voivat kehittää

myös omaa toimintaansa vastaamaan entistä paremmin alueen tarpeisiin. Turvallisuussuunnitelmassa järjestöille sovittujen tehtävien toteuttamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta tulee aina sopia erikseen.

9.3 Järjestökoulutus

Osaksi turvallisuussuunnitelmaa voidaan liittää koulutussuunnitelma turvallisuustyöhön osallistuvien järjestöjen kouluttamiseksi. Koulutus tukee suunnitelmien toteuttamista ja yhtenäistää toimintamalleja sekä lisää eri toimijoiden tietämystä muiden toimintamuodoista ja toimintatavoista. Koulutuksen voi toteuttaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Erikseen sovitaan vastuullisesta koulutuksen järjestäjästä, joka voi olla tarvittavat resurssit omaava viranomainen tai jokin järjestö. Koulutukset voivat olla turvallisuussuunnitteluun yleisesti liittyvää koulutusta tai johonkin sen osa-alueeseen liittyvää erityiskoulutusta.

Järjestöillä on paljon sellaista koulutusta, jota voidaan hyödyntää laajemminkin turvallisuustyössä mukanaolevien toimijoiden valmiuksien ja osaamisen lisäämiseksi. Kukin järjestö huolehtii osaltaan oman järjestönsä sisäisestä, tehtävien ja toimintamuotojen edellyttämästä koulutuksesta. Järjestöt voivat järjestää koulutusta viranomaisille erityisaloilta, joihin ne ovat erikoistuneet ja joissa ne usein edustavat parasta mahdollista saatavilla olevaa asiantuntemusta.

10 Yhteistyö - verkostot - kumppanuus turvallisuustyössä

10.1 Verkostot turvallisuustyössä

Viranomaisten ja järjestöjen välisellä yhteistyöllä on pitkät perinteet. Yhteistyö on muuttunut ja se on yhä enemmän tasavertaisuuteen perustuvaa kumppanuutta, jossa edistetään yhteisiä tavoitteita. Yhteiskunnan muuttuminen ja tietotekniikan kehitys ovat luoneet edellytyksiä verkostoitumiselle ja verkostoille, joissa voidaan laajasti vaihtaa tietoa ja osaamista ilman hierarkkisia rajoitteita. Verkostossa toimiminen edellyttää organisaatiolta rakenteiden ja toimintatapojen joustavuutta. Julkishallinnolta vaaditaan uudenlaista johtamisotetta ja toimintatapaa. Uuden toimintatavan keskeiseksi käsitteeksi on nousemassa verkosto. Samalla organisaation johtamisen rinnalle vaaditaan verkostojen johtamista.

Verkoston toimintaan vaikuttavat muutokset ympäristössä, käytettävissä toimintatavoissa ja toimijoiden välisissä suhteissa. Verkosto ei ole staattinen, vaan verkoston ylläpito edellyttää toimijoilta jatkuvaa kehitystä ja toimintojen uudelleenmuotoilua sekä ra-

kentamista. Verkosto ei ole koskaan valmis tai täydellinen. Verkosto, kuten yhteistyö, perustuu sosiaaliseen vuorovaikutukseen, jolloin toimijoiden tulee ottaa huomioon muiden verkostossa toimivien tavoitteet.

10.2 Kumppanuus turvallisuustyössä

Kumppanuus edellyttää toimijoiden välistä yhteistyötä ja yhteisvastuuta sekä tahtoa toimia yhteistyössä oman paikkakunnan asioiden hoitamiseksi ja parantamiseksi. Kumppanuus on pysyvä organisaatorakenne päätöksentekoa ja käytännön toimintaa varten. Kumppanuus yhdistää toimijoiden intressejä ja sitouttaa organisaatioita mukaan yhteiseen toimintaan. Paikallinen turvallisuussuunnittelu on paikallisen tason kumppanuusyhteistyötä, jossa viranomaiset ja järjestöt toimivat kumppaneina turvallisuuden eteen tehtävässä työssä.

Paikallisen turvallisuustyön onnistuminen kumppanuuden pohjalta edellyttää toimijoiden sitoutumista ja luottamusta kumppanuuden tuottamiin tuloksiin, joita mikään osapuoli ei voi saavuttaa vain omalla toiminnallaan. Kumppanuus tarvitsee onnistuakseen kokonaisuuksien hahmottamista yli hallinnollisten ja järjestöjen rajojen sekä asiaan sitoutuneita ja sen eteen työskenteleviä ihmisiä. Jossain tapauksissa saatetaan tarvita myös rahaa. Kokemus on kuitenkin osoittanut, että jos yhteistyöhön osallistuvat tahot kokevat yhteistyön oman perustehtävänsä hoitamisen kannalta hyödylliseksi, siihen osoitetaan myös resursseja.

Yhdessä tekeminen edellyttää joustavuutta ja kompromisseja sekä uskoa siihen, että yhteistyössä kaikki voittavat. Kumppaneiden on kyettävä joustamaan omista lähtökohdistaan tilanteen niin vaatiessa. Kumppanuudessa tulee väistämättä eteen tilanteita, joissa yhden osapuolen vakiintunut toimintatapa on muille täysin vieras.

Kumppanuutta toteutetaan paikallisissa projekteissa, joissa valta, vastuu ja tehtävät jaetaan. Tärkeää kumppanuudessa viranomaisten ja järjestöjen kesken on se, että erityisesti viranomaiset kokevat kumppaneiksi valitsemansa järjestöt tasaveroisina kumppaneina ja toimijoina. Jos näin ei ole, kumppanuudesta saattaa tulla näennäistä ja toiminta on tehotonta. Toimiva ja tuloksellinen yhteistyö perustuu luottamukseen ja toinen toisensa arvostamiseen. Keskinäisen luottamuksen vahvistaminen edellyttää jatkuvaa ja tiivistä vuorovaikutusta.

11 Artu

Artu on ryhmätyöhön soveltuva verkkosovellus, jolla voidaan tehdä turvallisuussuunnitteluun liittyvää uhka-arviointia. Se on sisäasiainministeriön toimeksiannosta Valtion Teknillisen Tutkimuskeskuksen (VTT) kehittämä sähköinen internetpohjainen tallennuspalvelu. Artun omistaa Poliisihallitus ja sitä hallinnoidaan valvonta- ja hälytystoimintayksikössä.

Artu soveltuu paikallisen turvallisuussuunnittelun kehittämiseen, seurantaan ja arviointiin. Artun yhteiseen tietokantaan kootaan erityisesti sellaisia uhkatekijöitä, jotka vaativat hallintorajat ylittävää yhteistyötä viranomaisten välillä. Tarkoituksena on alueellisen turvallisuuden kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Artun toiminta-ajatuksena on, että käyttäjät arvioivat valmiin listauksen perusteella erilaisten uhkien olemassaoloa arvioitavalla alueella. Alueen sijasta arviointikohteena voi olla myös jokin ilmiö. Uhka-arvion yhteydessä on mahdollista myös ehdottaa toimenpiteitä, joita tulisi tehdä.

Artun käyttöoikeuksia viranomaisille ja järjestöille myöntää Poliisihallitus sekä paikallispoliisin edustajat. Artun käyttö on käyttäjille ilmaista. Helpoimmin käyttöoikeushakemuksen saa lähettämällä sähköpostia osoitteeseen artu@intermin.fi.

12 Yhteenvedo toimintasuosituksista

Paikallisen turvallisuustyön tavoitteena on vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Turvallisuustyön kohteena ovat kaikki alueen asukkaat, yhteisöt ja yritykset.

- Paikallinen turvallisuussuunnittelu on pysyvä ja vakiintunut turvallisuustyön yhteistyön rakenne, jota toteutetaan eri viranomaisten ja toimijoiden välisenä laajana yhteistyönä.
- Turvallisuussuunnittelun lähtökohdaksi ovat aina paikalliset olosuhteet ja tarpeet.

- Turvallisuussuunnittelu perustuu eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön, jonka ansiosta pystytään muodostamaan kokonaiskuva alueen turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.
- Viranomaisten velvollisuus on pyytää järjestöjä mukaan paikalliseen turvallisuussuunnitteluun.
- Järjestöjä on paljon, ja ne ovat erilaisia. Yhteistyön kannalta on tärkeää, että viranomaiset saavat yhteyden turvallisuussuunnittelun kannalta keskeisimpiin järjestöihin. Järjestöt ovat kanava alueen asukkaisiin.
- Toimiva yhteistyö edellyttää säännöllisyyttä, pysyvyyttä ja menettelyjä, jotka ovat kaikkien työhön osallistuvien tiedossa.
- Tehokas yhteistyö edellyttää, että turvallisuussuunnittelun johto ja vastuut on määritelty selkeästi etukäteen. Turvallisuussuunnittelusta vastaavan johdon tulee huolehtia siitä, järjestöjen edustajat ovat mukana työssä alusta lähtien.
- Turvallisuussuunnitelman lähtökohtana ovat aina paikalliset ongelmat ja tarpeet. Paikallisesti tehtävän toimintaympäristön analyysin ja riskikartoituksen tuloksena löydetään turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen kannalta merkittävät ongelmat ja ilmiöt ja pystytään laittamaan nämä tärkeysjärjestykseen.
- Vuoropuhelu asukkaiden kanssa paikallisesta turvallisuustilanteesta lisää asukkaiden tietoa riskeistä ja tukee myös tavoitetta lisätä ihmisten omaa vastuunottoa turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Vuoropuhelun aikaansaaminen alueen asukkaiden kanssa voidaan tehdä esimerkiksi järjestämällä kuulemistilaisuuksia, joihin kutsutaan kansalaisia edustavien eri järjestöjen edustajia.
- Turvallisuussuunnittelun kohteeksi otetaan ne ilmiöt ja asiat, jotka paikallisen toimintaympäristön analyysin, riskien kartoituksen ja asukkaiden kanssa käydyn vuoropuhelun seurauksena arvioidaan tärkeimmiksi alueen turvallisuuteen vaikuttaviksi seikoiksi. Järjestöt ovat mukana tässä työssä.
- Tuloksia tuottava turvallisuussuunnittelu on etupainotteista, ennalta ehkäisevää toimintaa häiriöiden, onnettomuus- ja vaaratilanteiden, tapaturmien, vahinkojen ja rikollisen toiminnan torjumiseksi sekä toimintavalmiuksien luomiseksi näiden tilanteiden varalta. Hyvä turvallisuussuunnitelma lisää myös asukkaiden turvallisuuden tunnetta.

- Työn tuloksista raportoidaan valtuustolle, turvallisuussuunnittelusta vastaavalle johdolle, työhön osallistuville ja asukkaille. Näin voidaan arvioida, onko yhteistyö tuloksellista, kohdentuuko työ oikeisiin kohteisiin ja tekevätkö yhteistyön eri osapuolet kokonaisuuden kannalta olennaisia tehtäviä. Raportointi edistää osaamisen kehittymistä. Järjestöjen kanssa voidaan järjestää tilaisuuksia, joissa kerrotaan työn etenemisestä.
- On tärkeää varmistaa turvallisuussuunnitelmassa päätettyjen toimenpiteiden samanaikaisuus niiden toimenpiteiden kanssa, joita eri organisaatiot toteuttavat omassa toiminnassaan. Näin turvallisuustyön vaikutukset ovat mahdollisimman tehokkaita. Järjestöjen kannalta on tärkeää sovittaa yhteen turvallisuutta edistävät toimet järjestöjen omien suunnitelmien ja päätettyjen toimien kanssa.
- **Yhteistyökumppanit ja järjestöt tulee ottaa mukaan turvallisuussuunnitteluun. Panostakaa tiedottamiseen turvallisuussuunnittelun kaikissa vaiheissa.**

Liite 1: Valmisteluryhmä sekä ohjaus- ja seurantaryhmä

Valmistelutyöryhmän kokoonpano oli seuraava:

Puheenjohtaja: Sisäisen turvallisuuden sihteeristön päällikkö Tarja Mankkinen, sisäasiainministeriö.

Jäsenet: Koordinaattori Veli-Matti Ahtiainen, Suomen Punainen Risti, kehittämispäällikkö Markku Haiko, Suomen Kuntaliitto, pelastusylitarkastaja Ilpo Helismaa, sisäasiainministeriön pelastusosasto, toiminnanjohtaja Petra Kjällman, Rikosuhripäivystys, turvallisuuspäällikkö Ilpo Leino, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, varajäsenjohtaja Matti Orrainen, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, hallitussihteeri Heidi Manns-Haatanen, sosiaali- ja terveysministeriö, pääsihteeri Lotta Mertsalmi, Naisten Valmiusliitto, aluepäällikkö Varpu Tavaststjerna, Liikenneturva ja ylitarkastaja Pasi Vainio, sisäasiainministeriön sisäisen turvallisuuden sihteeristö, sihteeri.

Valmistelutyöryhmä kokoontui yhteensä viisi kertaa ja valmistelutyöryhmän jäsenten omien alustusten lisäksi kuuli kahta asiantuntijaa: Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutussuunnittelija Heli Häyrystä ja Espoon riskienhallintajohtaja Jari Tuomista.

Työryhmän työtä ohjasi sisäisen turvallisuuden ohjelman järjestöyhteistyön seurantar ryhmä, jonka kokoonpano oli seuraava:

Toiminnanjohtaja Vuokko Ahti, Aseman Lapset ry, Tuula Backman, HUOMA -Henkirikoksen uhrien läheiset ry, Okan Daher, Suomen Islam-seurakunta, projektityöntekijä Oksana Fadel, Maahanmuuttajavammaisten tukiyhdistys, hallituksen puheenjohtaja Anas Hajjar, Suomen Islamilainen Neuvosto, johtaja Jari Hautamäki, Lyömätön Linja Espoossa, toiminnanjohtaja Laine Huttunen, Inkerikeskus ry, toimitusjohtaja Ritva Karinsalo, Ensi- ja turvakotien liitto ry, toiminnanjohtaja Jaana Kauppinen, Pro-tukipiste ry, pääsihteeri Kristiina Kouros, Ihmisoikeusliitto, toiminnanjohtaja Petra Kjällman, Rikosuhripäivystys, aluevastaava Jaana Koivukangas, Rikosuhripäivystys, toimitusjohtaja Kimmo Kohvakka, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, varajäsenjohtaja Matti Orrainen, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, johtaja Kalle Kuusimäki, Suomen evankelisluterilainen kirkko, valmiuspäällikkö Leena Kämäräinen, Suomen Punainen Risti, projektipäällikkö Mari Laiho, Pelastakaa Lapset ry, projektityöntekijä Maria Lajunen, Maahanmuuttajavammaisten tukiyhdistys, projektisuunnittelija Heli Lumiaro, Irti Huumeista ry, pääsihteeri Lotta Mertsalmi, Naisten Valmiusliitto, toiminnanjohtaja Natalia Nerman, Maahanmuuttajavammaisten tukiyhdistys, toiminnanjohtaja Reet Nurmi, Monika-Naiset Liitto ry, ohjelmajohtaja Marie Rautava, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, projektipäällikkö Risto Räsänen, HUOMA -Henkirikoksen uhrien läheiset ry, kehittämisjohtaja Ari Saarto, A-klinikkasäätiö, projektityöntekijä Petri Salakka, Hel-

sinki Missio, varajäsen Olavi Sydänmaanlakka, Helsinki Missio, varatuomari Riitta Silver, Raiskauskriisikeskus Tukinainen ry, järjestöpäällikkö Riitta Särkelä, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, suunnittelija Kaarina Tamminiemi, Terveysturvan edistämisen keskus TEKRY, aluepäällikkö Varpu Tavaststjerna, Liikenneturva, projektipäällikkö Oksana Tikka, Inkerikeskus ry, kehittämisspäällikkö Jenni Tuominen, Monika-Naiset Liitto ry, yhteysjohtaja Juha Viertola, Suomen Liikunta ja Urheilu ry SLU.

Työkirja oli kommentoitavana järjestöyhteistyön seurantaryhmällä ajanjaksolla 5.3.2010 - 22.3.2010. Saapuneet kommentit on otettu huomioon työkirjan viimeistelyssä.

Liite 2: Asettamispäätös

28.8.2009
SM052:00/2009

SUOSITUSTEN LAATIMINEN JÄRJESTÖJEN OSALLISTUMISESTA PAIKALLISEEN TURVALLISUUSUUNNITTELUUN

Asettaminen

Sisäasiainministeriö on tänään asettanut työryhmän laatimaan suosituksen järjestöjen osallistumisesta paikalliseen turvallisuussuunnitteluun ja käytännön toimista tämän varmistamiseksi.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä sisäisen turvallisuuden ohjelmasta 8.5.2008 on asetettu tavoitteeksi, että järjestöt tulee saada mahdollisimman kattavasti mukaan paikalliseen turvallisuussuunnitteluun.

Toimikausi

1.9.2009- 31.12.2009.

Tausta ja tehtävät

Paikallisen turvallisuussuunnittelun tavoitteena on vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Paikallista turvallisuussuunnittelua toteutetaan paikallisesti ja alueellisesti viranomaisten, järjestöjen ja muiden toimijoiden välisenä laajana yhteistyönä.

Järjestöillä on monia turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen merkittävästi vaikuttavia tehtäviä. Järjestöjen merkitys on erityisen suuri harvaan asutuilla alueilla. Järjestöjen ja viranomaisten välistä yhteistyötä tehdään laajasti, mutta yhteistyössä on suuria eroja alueiden välillä. On tärkeää, että jatkossa järjestöjen asiantuntemus ja tieto liitetään osaksi paikallista turvallisuussuunnittelua sen kaikissa vaiheissa.

Yhteistyötä pidetään tärkeänä sekä viranomaisten että järjestöjen keskuudessa. Yhteistyöllä on kuitenkin esteitä, joista osa on käytännön työhön liittyviä ja osa vaikeammin ratkaistavia, asenteisiin ja vakiintuneisiin työskentelytapoihin liittyviä esteitä.

Työryhmän tehtävänä on laatia suositukset siitä, miten järjestöt voidaan ottaa mukaan paikalliseen turvallisuussuunnitteluun. Suositusten tulee kattaa hallinnon eri tasot (keskushallinto, aluehallinto, paikallishallinto) ottaen huomioon käynnissä olevat hallinnolliset uudistukset. Suosituksissa tulee ottaa huomioon olemassa olevat yhteistyörakenteet ja toimintamallit. Suositusten tulee sisältää konkreettinen esitys siitä, miten järjestöt voidaan kutsua mukaan turvallisuussuunnitteluun ja miten yhteistyötä tehdään turvallisuussuunnittelun eri vaiheissa.

Suosituksiin tulee liittää esitys siitä, miten järjestöjen ja viranomaisten yhteistyötä paikallisella tasolla voidaan edistää yhteisten tietopankkien avulla, miten turvallisuussuunnittelun työväline ARTU voisi tukea järjestöjen osallistumista turvallisuussuunnitteluun sekä miten järjestöjen turvallisuustyö tulisi ottaa huomioon paikallisen turvallisuustyön mittaamisessa ja arvioinnissa. Lisäksi tulee arvioida, tarvitaanko turvallisuussuunnittelun tueksi esimerkiksi yhteistyösopimuksia ja vastaavia järjestelyjä.

Työryhmän kokoonpano

Työryhmän työtä ohjaa sisäisen turvallisuuden ohjelman järjestöyhteistyön seurantaryhmä.

Työryhmän kokoonpano on seuraava:

Puheenjohtaja:

Sisäisen turvallisuuden sihteeristön päällikkö
Tarja Mankkinen, SM/STS

Jäsenet:

Koordinaattori Veli-Matti Ahtiainen, Suomen Punainen Risti
Kehittämispäällikkö Markku Haiko, Suomen Kuntaliitto
Pelastusylitarkastaja Ilpo Helismaa, sisäasiainministeriö, pelastusosasto
Toiminnanjohtaja Petra Kjällman, Rikosuhripäivystys
Turvallisuuspäällikkö Ilpo Leino, Suomen Pelastusalan keskusliitto, varajäsen johtaja Matti Orrainen
Hallitussihteeri Heidi Manns-Haatanen, STM
Pääsihteeri Lotta Mertsalmi, Naisten Valmiusliitto
SM/PO

Aluepäällikkö Varpu Tavaststjerna, Liikenne-
turva

Ylitarkastaja Pasi Vainio, SM/STS, sihteeri

Työryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita.

Valmisteluryhmän kokoonpanossa on otettu huomioon tasa-arvolain säännökset mies- ja naisjäsenten määristä.

Kustannukset

Työ tehdään virkatyönä.

Kansliapäällikkö

Ritva Viljanen

Hallintojohtaja

Janne Kerkelä

JAKELU

Työryhmän jäsenet

TIEDOKSI

SM/PO

SM/PEO

SM/MMO

SM/RO

SM/Kansainvälisten asioiden yksikkö

SM oikeusyksikkö/yhdenvertaisuus-vastuualue

Turvallisuussuunnittelun ohjaus- ja seurantaryhmä

Liite 3: Järjestön osallistuminen paikalliseen turvallisuussuunnitteluun

Järjestön osallistuminen turvallisuussuunnitteluun on oma prosessinsa, jossa voidaan erotella esimerkiksi seuraavia vaiheita (ks. asian prosessikuvaus jäljempänä):

Järjestön perustehtävä ja toimintaorganisaatio: Aluksi kuvataan lyhyesti järjestön perustehtävä ja tavoitteet sekä organisaatio (järjestön päättävät elimet ja vastuuhenkilöt).

Arvio järjestön alueen arjen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavista asioista, uhkista ja vaaroista: Arviossa hyödynnetään kunnan laatimaan kartoitusta, mitä täydennetään järjestön omilla arvioilla. Pohditaan, mitkä järjestön tavoitteet ja toimenpiteet kohdentuvat arvion esiin nostamiin asioihin.

Järjestön omien voimavarojen kartoittaminen: Kerätään järjestön omat konkreettiset voimavarat yhteen

- Henkilöresurssit (esimerkiksi ketä henkilöitä, minkälaista osaamista heillä on ja kuinka paljon aikaa he voivat käyttää järjestön toimintaan)
- Toimintaryhmät (minkälaisia toimintaryhmiä järjestöllä on, miten ne toimivat ja kuinka paljon niissä on jäseniä)
- Taloudelliset resurssit (kuinka paljon järjestöllä on varoja toiminnan toteuttamiseen)
- Käytössä oleva materiaali (toimitilat, kulkuneuvot, välineet, koulutusmateriaali)
- Hälytysvalmius (minkälaisia valmiuksia järjestöllä on hälytysluonteisiin tehtäviin ja kuinka nopeasti toimintaryhmät saadaan hälytettyä)

Tavoitteiden ja tehtävien valitseminen: Edellä tehtyjen kartoitusten pohjalta listataan ne tehtävät, joihin järjestö voi sitoutua (tehtävät tulee mitoittaa aina järjestöjen todellisten voimavarojen mukaisesti). Tehtävät voivat olla esimerkiksi:

- **Arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisäämisessä**
- **Hälytysluonteisissa tehtävissä**

Arjen hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen

Listataan ne toiminnat ja toimintamuodot, jotka lisäävät alueen ihmisten arjessa selviytymistä, antavat valmiuksia omaehtoiseen selviytymiseen ja toimimiseen poikkeavissa tilanteissa. Näitä ovat esimerkiksi ensiapukoulutus, tukihenkilötoiminta, ikäihmisten kerhotoiminta, kylätalonmiestoiminta, partiotaitojen opettelu, erätaitojen opettelu, kotitapaturmien ehkäisy, kokkikerho, varhaisen puuttumisen koulutus, katupäivystystoiminta, maahanmuuttajien tukitoiminta jne.

Hälytysluonteissa tehtävissä

Listataan ne tehtävät ja toimintamuodot, joita järjestöllä on viranomaisia tukevissa hälytysluonteissa toiminnoissa. Näitä ovat esimerkiksi ensivastetoiminta, vpk-toiminta, ensiapuryhmätoiminta, Vapaaehtoisen pelastuspalvelun hälytysryhmät, kriisiryhmät, järvi- ja meripelastustehtävät jne.

Tärkeää on huomioida, että joillakin järjestöillä on vain arjen turvaan liittyviä tehtäviä, joillakin vain hälytysluonteisia tehtäviä ja joillain luonnollisesti molempia.

Yhteistyö: Kirjataan ylös ne yhteistyökumppanit ja viranomaiset, joiden kanssa tehtäviä toteutetaan. Eriksen kirjataan arjen turvaan liittyvät yhteistyötahot ja erikseen hälytystehtäviin liittyvät yhteistyötahot.

Sopimukset ja sitoumukset: Kirjataan ylös sopimukset ja sitoumukset, joita on tehty eri viranomaisten tai yhteistyökumppaneiden kanssa. Kirjauksessa tulee jaotella arjen turvaan liittyvät sopimukset ja erikseen hälytystoimintaan liittyvät sopimukset. Toiminnan jatkuvuuden ja sujuvuuden takia on hyvä sopia toiminnan toteuttamiseen ja sitoutumiseen sekä korvauksiin liittyvistä asioista kirjallisilla sopimuksilla. Sopimukset ja sitoumukset tulevat kyseeseen lähinnä järjestöjen kanssa, joilla on ammatillista palvelutuotantoa tai muuta ammatillista järjestötoimintaa. Sen sijaan vapaaehtoista järjestötoimintaa sopimukset ja sitoumukset saattavat sitoa liiaksi.

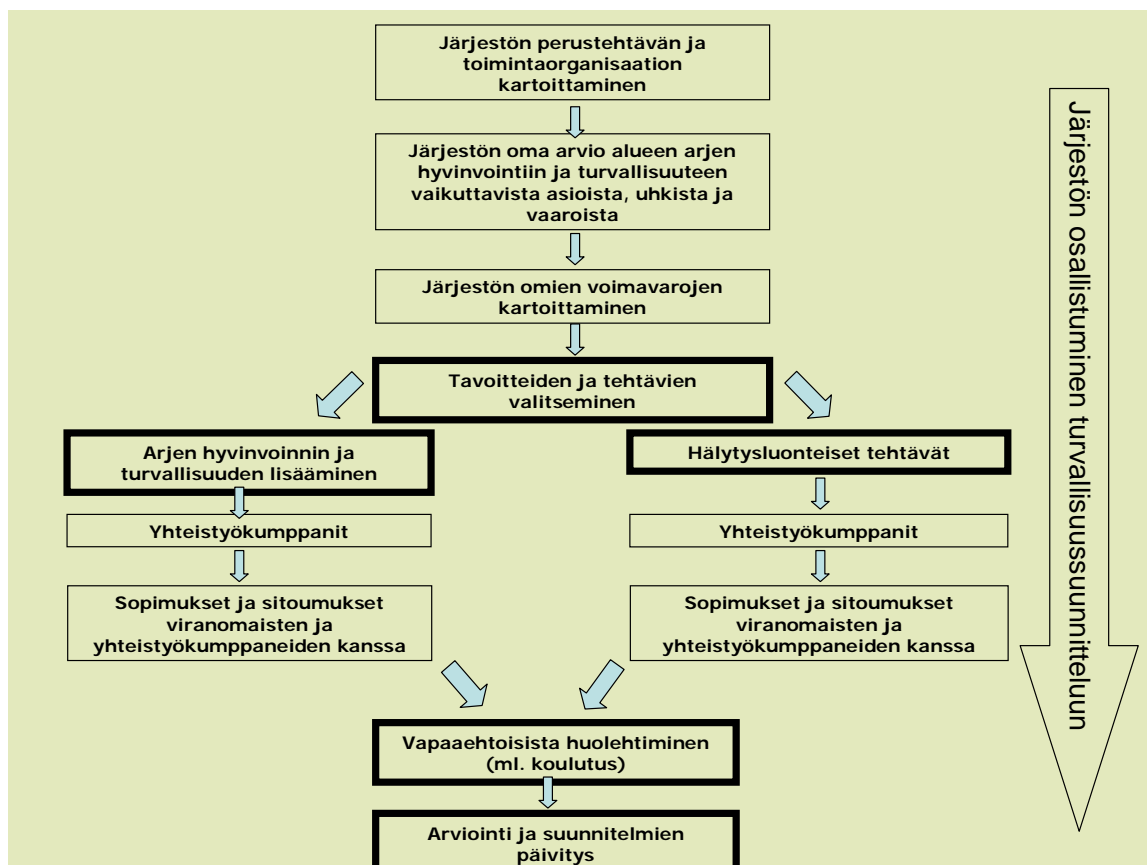
Laaditaan suunnitelma vapaaehtoisista huolehtimisesta ja kouluttamisesta: Vapaaehtoisten osaamisen varmistamiseksi, motivoimiseksi ja yhtenäisen toiminnan takaamiseksi on tärkeää, että kukin järjestö laatii toimijoilleen suunnitelman koulutuksista sekä siitä miten toimijoista pidetään huolta ja miten heitä ohjataan sekä tuetaan.

Koulutuksia on sekä järjestön sisäisiä koulutuksia että viranomaisten ja järjestöjen yhteisiä koulutuksia. Toiminnan kehittämisen kannalta on tärkeää, että järjestetään myös yhteisiä harjoituksia.

Arvioidaan suunnitelmien ja sopimusten toteutuminen yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa kerran vuodessa ja päivitetään se olemassa olevia resursseja vastaavaksi: Oleellista toiminnan kehittämiseksi ja jatkuvuudelle on sen arvioiminen. Tehtyjä suunnitelmia ja sopimuksia tulee arvioida kerran vuodessa yhdessä eri yhteistyökumppaneiden ja viranomaisten kanssa.

Toiminnan arviointia on tärkeää suorittaa myös järjestön sisällä erilaisilla menetelmillä itsearviointina. Arviointien pohjalta tarkistetaan ja päivitetään olemassa olevia sopimuksia ja suunnitelmia.

Kuva: Järjestön osallistuminen turvallisuussuunnitteluun prosessikuvauksena (vrt. s. 8)

Liite 4: Käsitteitä ja termejä

Paikallinen turvallisuussuunnittelu ja turvallisuussuunnitelma

Paikallisia turvallisuussuunnitelmia laaditaan sekä hallinnon eri aloilla, kunnissa että yrityksissä. Turvallisuussuunnitelma voi olla paikallinen tai alueellinen. Turvallisuussuunnitelmassa vahvistetaan erityisesti osapuolten yhteiset tavoitteet paikallisen turvallisuuden lisäämiseksi ja muun muassa rikosten torjumiseksi, liikenneturvallisuuden parantamiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Turvallisuussuunnitelmassa otetaan huomioon ja sovitetaan yhteen sitä täydentävät sektorikohtaiset turvallisuutta edistävät ohjelmat ja suunnitelmat. Turvallisuussuunnitelman kohteeksi otetaan ne ilmiöt ja asiat, jotka paikallisen toimintaympäristön analyysin ja riskien kartoituksen seurauksena arvioidaan tärkeimmiksi alueen turvallisuuteen vaikuttaviksi seikoiksi.

<http://www.turvallisuussuunnittelu.fi>

Pelastussuunnitelma

Pelastussuunnitelma on onnettomuuksien ehkäisyksi ja onnettomuustilanteiden varalta tiettyä kohdetta tai tapahtumaa varten laadittava toimintasuunnitelma. Nimityskäytäntö on vaihdellut ajan mittaan aiheuttaen sekaannusta. Pelastussuunnitelmaa kutsuttiin aiemmin turvallisuussuunnitelmaksi, sitä ennen sitä kutsuttiin suojelusuunnitelmaksi. Suunnitteluvolliset tahot määrittellään pelastuslaissa (Pelastuslaki 468/2003).

Sisäisen turvallisuuden ohjelma

Valtioneuvosto hyväksyi 8.5.2008 periaatepäätöksen sisäisen turvallisuuden ohjelmaksi. Ohjelmassa määritetään sisäisen turvallisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet poikkihallinnollisesti. Ohjelman tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maa vuonna 2015. <http://www.intermin.fi/sisainenturvallisuus>

Talon pelastussuunnitelma

Vähintään viiden asuinhuoneiston taloyhtiöissä on laadittava kirjallinen pelastussuunnitelma. Talon pelastussuunnitelman tarkoituksena on ennakoida ja ennaltaehkäistä taloyhtiötä uhkaavat vaaratilanteet. Samalla selvitetään mm. tarvittava turvallisuushenkilöstö, sen nimeäminen ja kouluttaminen sekä muun henkilöstön tai asukkaiden perehdyttäminen suunnitelmaan. Pelastussuunnitelma on yhteenveto taloyhtiön turvallisuusjärjestelyistä ja sisältää toimintaohjeet onnettomuuksien varalta. Ajantasainen talon pelastussuunnitelma on tärkeä osa taloyhtiön turvallisuuden edistämistä.

Valmiussuunnitelma

Suunnitelma, jossa selvitetään erityistilanteiden, häiriötilojen ja poikkeusolojen vaikutukset organisaation tehtäviin ja toimintaan, toiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja toimenpiteet normaalioloihin palaamiseksi. Kunnan valmiussuunnitelma jakautuu yleiseen osaan ja toimialakohtaisiin valmiussuunnitelmiin. Yleinen osa sisältää kunnan keskeiset tehtävät erityistilanteissa, häiriötiloissa ja poikkeusoloissa. Toimialakohtaiset valmiussuunnitelmat sisältävät esimerkiksi teknisen toimen, sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistystoimen suunnitelmat.

Vapepa

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa) on 50 järjestön yhteenliittymä. Vapepa on laaja vapaaehtoisten auttajien verkosto, joka toimii kaikkialla Suomessa. Vapaaehtoiset ovat mukana hälytysryhmissä, jotka tarpeen tullen hälytetään auttamistehtäviin. Yleisin tapa auttaa on osallistua kadonneiden etsintään. Auttamistilanteissa vapaaehtoiset toimivat aina viranomaisten tukena. Toiminnallaan vapepalaiset lisäävät yhteiskunnan ja oman elinympäristönsä turvallisuutta.

Valmiuden ylläpito perustuu koulutukseen ja harjoitteluun. Toiminta on vapaaehtoisuutta ja siitä ei makseta palkkaa. Vapepassa ei ole henkilöjäseniä vaan Vapaaehtoiseen pelastuspalveluun kuulutaan jonkin järjestön kautta. Vapepaan kuuluu esimerkiksi tiepalvelu-, liikunta-, maanpuolustus-, pelastustoiminta-, ensiapu- ja naisjärjestöjä. Lisäksi mukana on lukuisia toimintaa tukevia yhteisöjä ja yrityksiä. Vapepan verkosto kattaa koko maan. Hälytysryhmiä on lähes 1 300 ja vapaaehtoisia yli 20 000. Suomen Punainen Risti koordinoi Vapaaehtoista pelastuspalvelua yleisen pelastuspalvelun osalta. Suomen Meripelastusseura koordinoi meri- ja järvialueella tapahtuvaa vapaaehtoista pelastustoimintaa ja Suomen Lentopelastusseura vapaaehtoista palolento- ja lentopelastustoimintaa.

YETT (YETTS)

YETT on lyhennys sanoista yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen. Kyseessä on poikkihallinnollinen, koko yhteiskunnalle, elinkeinoelämälle ja kansalaisjärjestöille tarkoitettu varautumisen ohje. Ohjetta sovelletaan normaaliolojen erityis- ja häiriötilanteissa ja poikkeusolojen kriisijohtamisessa. <http://www.yett.fi/>

YETTS on yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia.

Liite 5: Lisätiedon internet-osoitteita

Lisää tietoa aiheeseen liittyvistä kysymyksistä internetistä (ei tyhjentävä listaus):

- <http://www.intermin.fi/sisainturvallisuus>
- <http://www.facebook.com/pages/Helsinki-Finland/Sisaisen-turvallisuuden-ohjelma/353950043743?ref=ts> (Sisäisen turvallisuuden ohjelma Facebookissa)
- [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/B9270743C6457188C2257147002DACFC/\\$file/192006.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/B9270743C6457188C2257147002DACFC/$file/192006.pdf) (Sisäasiainministeriön työryhmän laatima julkaisu seudullisen ja paikallisen turvallisuussuunnittelun edelleen kehittämiseksi ja valtakunnallisen mallin laatimiseksi)
- <http://www.rikosentorjunta.fi/> (oikeusministeriö/Rikosentorjuntaneuvosto)
- <http://kuntaliitto.fi>
- <http://www.pelastustoimi.fi/>
- www.poliisi.fi
- <http://www.raja.fi/>
- www.turvallisuussuunnittelu.fi/40739.htm
- <http://www.vapepa.fi>
- www.yhdenvertaisuus.fi

Lisätietoa sosiaali- ja terveysalan järjestöistä:

- www.tekry.fi (Terveiden edistämisen keskus)
- www.stkl.fi (Sosiaali- ja terveysturvan Keskusliitto STKL)
- www.sosteryty.fi (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöorganisaatio YTY ry)

Liite 6: Tausta-aineistoa

Laitinen, Riikka (1995). Kohti kumppanuutta yhteispelillä. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Mäkelä, Raine (2002). Yhteisöllisyydestä. Perusteluja, tulkintoja, menetelmiä. Pori: Kiljavan opisto.

Möttönen Sakari, Jorma Niemelä (2005). Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. Keuruu: PS-kustannus.

SISÄASIAINMINISTERIÖN JULKAISUT:

Etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien turvallisuus paikallisissa turvallisuussuunnitelmissa (SM:n julkaisu 29/2009).

Neljä kertomusta paikallisesta turvallisuussuunnittelusta - käytännön kokemuksia ja oppeja (SM:n julkaisu 8/2008).

Paikallisen turvallisuussuunnittelun tilannekatsaus (SM:n julkaisu 26/2008).

Paikallisen turvallisuustyön kehittäminen (SM:n julkaisu 19/2006).

Poikkihallinnollisen turvallisuustyön arviointi ja mittaaminen - esitykset paikallisen turvallisuussuunnittelun arvioimiseksi ja mittaamiseksi (SM:n julkaisu 18/2009).

Sisäasiainministeriön kansalais- ja kansalaisjärjestöstrategia 2009-2011 (SM:n julkaisu 19/2009).

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpano - väliraportti 1/2010 (SM:n julkaisu 5/2010).

MUUT JULKAISUT:

Heikkilä Heikki, Asko Hynninen & Maija Töyry (2000). ”Mitä se ministeriön avoimuus voisi olla” Kansalaisjärjestöjen arvioita valtionhallinnon tiedotuksesta uuden julkisuuslain ja internetin aikakaudella (Valtioneuvoston kanslian raportteja 2000/4).

Ikola, Rinna-Marika (2002). Kolmannen sektorin verkostokumppanuus. Tarkastelussa kumppanuuden edut ja ongelmat. Hallintotieteen pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, julkisjohtamisen laitos.

Älä edistä kuulemista näön vuoksi - Näin teen kansalaisjärjestöstrategian (Valtiovarainministeriön julkaisu 39/2008).